

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE WROCŁAWSKIM
W LATACH 2016 – 2025**

Spis treści

Wstęp.....	3
Rozdział I Zasady konstruowania strategii – struktura strategii.....	5
1.1.Uwarunkowania prawne - podstawy prawne.....	5
1.2 Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi	7
Rozdział II Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej Powiatu Wrocławskiego.....	12
2.1 Charakterystyka Powiatu Wrocławskiego.....	12
2.2 Sytuacja demograficzna	18
2.2.1.Ochrona zdrowia	20
2.2.2 Edukacja i szkolnictwo	23
2.2.3.Kultura, Rozrywka, Sport.....	37
2.3.Rynek Pracy w Powiecie Wrocławskim	48
Rozdział III Problemy społeczne identyfikowane w Powiecie Wrocławskim.....	52
3.1.Ubóstwo.....	52
3.2.Alkoholizm	53
3.3.Narkomania	56
3.4.Sieroctwo i zdarzenia losowe.....	58
3.5.Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....	63
3.6.Interwencja kryzysowa.....	76
3.7.Niepełnosprawność.....	78
Rozdział IV Kierunki Rozwoju Powiatu Wrocławskiego	90
4.1 Analiza SWOT	90
4.2. Cele strategiczne i obszary interwencji	93
Rozdział V. Zarządzanie Realizacją Strategii	103
5.1.Wdrażanie, monitorowanie, ewaluacja strategii	103
5.2.Źródła finansowania	103
Karta Realizacji Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016 - 2025	106
Zakończenie.....	106
Spis tabel	107
Spis wykresów	108
Spis rysunków.....	109

Wstęp

Okres transformacji ustrojowej oraz towarzyszące negatywne zjawiska między innymi takie jak: bezrobocie, spadek realnych dochodów ludności, wzrost kosztów utrzymania przyczyniły się do wzrostu liczby osób wymagających wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej jak i sektora pozarządowego. Pauperyzacja społeczeństwa dotknęła szczególnie mocno wieś i małe aglomeracje miejskie.

Art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) nakłada na powiat obowiązek opracowania a następnie realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.

Niewystarczające środki przeznaczone na pomoc społeczną, przy jednoczesnym wzroście niezaspokojonych potrzeb społecznych, skłaniają do poszukiwania najefektywniejszych rozwiązań w zakresie wspierania dzieci i rodzin. Skuteczność tych poszukiwań jest tym efektywniejsza, jeśli poprzedzona jest wnikliwą analizą stanu faktycznego, który pozwala na kompleksowe zdiagnozowanie występujących problemów.

W oparciu o diagnozę została opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata, której celem jest rozwinięcie działań oraz założeń realizowanych w sferze pomocy społecznej, pieczy zastępczej, wsparcia osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania przemocy.

Głównym założeniem strategii jest wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób, dzieci i rodzin oraz młodzieży zgłaszającej się o pomoc w rozwiązywaniu problemów poprzez rozwój różnego rodzaju usług dla różnych grup beneficjentów, poradnictwa prawnego, psychologicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej. Praca socjalna stanowi istotny element pomocy społecznej w dobie pogłębiającego się deficytu nie tylko finansowego, ale również aksjologicznego – to właśnie ta forma profesjonalnej aktywności służb społecznych nabiera szczególnego znaczenia.

Ważne jest też zintegrowanie działań poszczególnych instytucji, co pozwoli na zwiększenie profesjonalnej pomocy socjalnej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Istotnym elementem w strategii jest tworzenie i wdrażanie programów, które będą stanowić dla każdego obszaru tematycznego uzupełnieniem założonych celów strategicznych.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym priorytety w przyszłych działaniach Powiatu Wrocławskiego w zakresie polityki

społecznej. Ma ona również pomóc w umocowaniu prawnym konkretnych działań, ma być istotnym ogniwem w hierarchii dokumentów strategicznych poczynając od Narodowego Planu Rozwoju aż do strategii gminnych, zachowując w stosunku do nich pełną kompatybilność i komplementarność.

Po okresie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2009 – 2015 nadszedł czas na wytyczenie nowych kierunków i zadań służących niwelowaniu niepokojących zjawisk społecznych występujących w naszym Powiecie.

Przygotowanie strategii ma na celu stworzenie podstaw merytorycznych, metodologicznych i organizacyjnych dla realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025. Konieczne jest określenie polityki społecznej Powiatu Wrocławskiego oraz misji, celów i kierunków działania na najbliższe lata. Fundamentem przedstawionej strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału. Dla bezpieczeństwa socjalnego wymagane jest, bowiem stworzenie takiego systemu zaspokajania potrzeb społecznych, który szybko reaguje na zmiany i adaptuje się do stale zmieniających warunków społecznych. Misja stanowi podstawowy element strategii i jest jej celem nadrzędnym, który kształtuje kierunki działania. Wynikają z niej bezpośrednio cele strategiczne, które ją konkretyzują. Misja to opis głównego pola działań w przyszłości. Określono cele strategiczne i wskazano kierunki działań zmierzające do rozwiązywania najistotniejszych problemów społecznych.

Rozdział I

Zasady konstruowania strategii – struktura strategii

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Wrocławskim składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno - analitycznej i programowej. Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno - programowych) tworzenia dokumentu. Diagnoza problemów społecznych została opracowana na podstawie danych własnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, otrzymanych z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych funkcjonujących w Powiecie Wrocławskim oraz danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Część diagnostyczno - analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące Powiatu Wrocławskiego oraz diagnozę problemów społecznych w Powiecie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Powiecie Wrocławskim, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Analizy problemów społecznych dokonano w następujących obszarach:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- przemoc w rodzinie i interwencja kryzysowa,
- uzależnienia (narkomania i alkoholizm),
- sieroctwo i zdarzenia losowe.

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej samorządu powiatowego na najbliższe lata. Są one ujęte w formie celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji.

1.1.Uwarunkowania prawne - podstawy prawne

Obowiązek opracowania powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych powiatu przewiduje opracowanie

i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.

Zgodnie z art. 16b ust. 2 ustawy strategia zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej,
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- 3) określenie,
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025 została opracowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu. W pracach nad nią uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych z terenu Powiatu Wrocławskiego.

Dokument ma charakter kilkuletni, został przygotowany na lata 2016-2025. Jest zgodny z założeniami odnoszącym się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, który umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Na treść i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich m.in.:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz.163 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1045 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2015 r., poz. 332 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 493 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz.1493 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994 r., Nr 111, poz. 535 z późn. zm.).

7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2015 r., poz. 875).
9. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 225 z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 114 z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz. 583 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r., poz. 23).
15. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r., poz. 357 z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 581 z późn. zm.).

1.2 Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025 jest spójna z następującymi dokumentami strategicznymi z zakresu polityki społecznej, przygotowanych na poziomie europejskim, wojewódzkim i powiatowym.

Dokumenty strategiczne Unii Europejskiej:

1. „Europa 2020”

"Europa 2020" jest nową strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Nowe wyzwania takie, jak światowy kryzys finansowy zmusiły Europę do redefinicji zarówno celów, jak i instrumentów wspierających rozwój gospodarczy. Strategia „Europa 2020” ogniskuje się wokół trzech powiązanych ze sobą priorytetów:

1. Rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji).
2. Rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej).

3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Dla realizacji priorytetów i celów przygotowano siedem inicjatyw flagowych (projektów przewodnich), z czego kluczowymi dla polityki społecznej są trzy: „Mobilna Młodzież”, „Program na rzecz nowych umiejętności i miejsc pracy” i „Europejski program walki z ubóstwem”. Pozostałe, komplementarne inicjatywy to: „Unia innowacji”, „Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” oraz „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”.

2. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

17 grudnia 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). POWER powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Program wspiera również innowacje społeczne i współpracę ponadnarodową w wymienionych obszarach. W programie, oprócz środków EFS dostępne są także fundusze „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych”. Wsparcie programu jest komplementarne do działań realizowanych na poziomie regionalnym. Priorytety POWER to:

1. Osoby młode na rynku pracy.
2. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji.
3. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju.
4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa.
5. Wsparcie dla obszaru zdrowia.
6. Pomoc techniczna.

Alokacja na lata 2014-2020, za realizację której w ramach POWER odpowiada Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wynosi ok. 469 mln euro.

Dokumenty strategiczne Województwa:

1. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 wyznacza cele strategiczne, priorytety rozwoju oraz określa kierunki działań w ramach poszczególnych priorytetów. Realizowanie wyznaczonych zadań w ramach definiowanych kierunków działań będzie służyć przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych, społecznych oraz podnoszeniu konkurencyjności regionu. W Strategii została określona wizja rozwoju Województwa Dolnośląskiego: „Dolny Śląsk dobrym miejscem do życia”. Wyznaczono osiem głównych obszarów strategicznych rozwoju

województwa. W obszarach strategicznych zdefiniowano cele strategiczne. W obrębie celów strategicznych zostały określone priorytety rozwoju, a w poszczególnych priorytetach wyznaczone zostały kierunki działań oraz zadania jakie będą realizowane, aby zostały osiągnięte zamierzone cele.

Obszarami strategicznymi są:

1. Gospodarka regionu.
2. Infrastruktura techniczna.
3. Obszary wiejskie i rolnictwo.
4. Ochrona środowiska.
5. Kapitał społeczny.
6. Współpraca międzynarodowa.
7. Ochrona zdrowia.
8. Zabezpieczenie społeczne.

2. Wojewódzki program na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych

Podstawowym założeniem programu jest łagodzenie skutków niepełnosprawności poprzez nieustanne dążenie do wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w stosunku do pełnosprawnych, rehabilitację społeczną i zawodową niepełnosprawnych, adaptację środowiska do potrzeb tych osób. Zwiększenie dostępności do usług medycznych, a także wyczulanie społeczeństwa na problemy niepełnosprawnych. Beneficjentami realizacji programu są osoby niepełnosprawne, ich rodziny i opiekunowie, instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych oraz organizacje pozarządowe.

3. Wieloletni Regionalny Plan Działań na Rzecz Promocji i Upowszechniania Ekonomii Społecznej oraz Rozwoju Sektora Ekonomii Społecznej i jej otoczenia w województwie dolnośląskim (2012-2020)

Dokument ten ujmuje problematykę sektora ekonomii społecznej jako istotny element rozwoju Województwa. Celem programu jest stworzenie rozwiązań umożliwiających pomoc i działania zapobiegające izolacji i marginalizacji mieszkańców województwa znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, jak również pobudzanie aktywności społecznej. Program jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działania Samorządu Województwa Dolnośląskiego w tym obszarze.

Dokumenty strategiczne Powiatu:

1. Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012 – 2020 ujmuje główne cele i uwarunkowania rozwoju powiatu w horyzoncie 8 letnim, uwzględniając zmieniające się warunki wewnętrzne i zewnętrzne oraz czynne uczestnictwo podmiotów publicznych, pozarządowych i prywatnych. Celem niniejszej strategii jest zaprogramowanie długofalowej polityki społeczno – gospodarczego rozwoju Powiatu Wrocławskiego.

2. Wieloletni Program Inwestycyjny Powiatu Wrocławskiego

Wieloletni Program Inwestycyjny jest istotnym instrumentem zarządzania finansowego w Jednostkach Samorządów Terytorialnych. WPI pozwala sprawniej zarządzać projektami inwestycyjnymi oraz ułatwia podejmowanie optymalnych decyzji szczególnie obecnie, w dobie szerokich możliwości pozyskiwania przez Jednostki Samorządów Terytorialnych środków zewnętrznych z Unii Europejskiej na finansowanie inwestycji. Celem funkcjonowania niniejszego Programu Inwestycyjnego jest realizacja zapisów Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012 - 2020. WPI spełnia rolę bazy informacyjnej o zamierzeniach inwestycyjnych władz Powiatu w dłuższym horyzoncie czasowym. Stanowi także narzędzie wzajemnej komunikacji oraz współdziałania różnych struktur i podmiotów w procesie rozwoju Powiatu Wrocławskiego.

3. Powiatowy Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Wrocławskim na lata 2014 – 2020

Jest to program służący realizacji polityki socjalnej i społecznej kierowanej do osób niepełnosprawnych. Celem nadrzędnym dokumentu jest ukierunkowanie i skoordynowanie działań w ramach polityki socjalnej realizowanej przez Powiat Wrocławski. Osoby niepełnosprawne napotykają w życiu na różne bariery: architektoniczne, społeczne i psychologiczne. Podejmowane działania zwłaszcza te mające na celu usuwanie barier społecznych i psychicznych przyczyniają się do wzmocnienia postaw mające na celu prowadzenie samodzielnego życia. Tworzenie warunków, które prowadzą do zwiększenia integracji ze środowiskiem lokalnym, zaowocować ma poszerzeniem życiowej samodzielności osób niepełnosprawnych, jak również ich rodzin. Prowadzenie działań skierowanych dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest niezbędnym warunkiem wspomagającym zwiększenie aktywności tej części społeczności Powiatu Wrocławskiego. Wszelkie przedsięwzięcia służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych są nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków ich życia.

4. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wrocławskim na lata 2015 -2017

Celem głównym Programu jest rozbudowanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą. Dodatkowo program kładzie nacisk na pomoc w powrocie dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej poprzez współpracę koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z asystentem rodziny i wspólne działania dążące do uregulowania sytuacji życiowej rodziny.

5. Program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Wrocławskim na lata 2014- 2020

Powyższy program profilaktyczny pokazuje potrzebę i podejmuje działania profilaktyczne w zakresie wsparcia rodziny w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej tak, aby zmniejszyć lub zapobiec występowaniu niepożądanych zachowań przemocowych w rodzinach, zwłaszcza wobec jej najbardziej bezbronnych członków – dzieci.

6. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wrocławskim w latach 2016 -2020

Program przewiduje współpracę wielu instytucji i służb na rzecz pomocy ofiarom przemocy. Podjęte na jego podstawie działania mają przyczynić się do poprawy sytuacji rodzin dotkniętych/zagrożonych przemocą w rodzinie oraz zapobiegać występowaniu tego zjawiska. Stanowi element budowy zintegrowanego systemu walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz określa kierunki działań w zakresie ww. zjawiska. Głównym założeniem Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie.

Rozdział II

Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej Powiatu Wrocławskiego

2.1 Charakterystyka Powiatu Wrocławskiego

Rys. nr 1. Mapa Powiatu Wrocławskiego.

Powiat Wrocławski położony jest w środkowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego. Powierzchnia Powiatu Wrocławskiego wynosi 1118 km². Pod względem wielkości powierzchni Powiat Wrocławski znajduje się na 3 miejscu spośród 26 powiatów ziemskich województwa dolnośląskiego.

Powiat Wrocławski graniczy ze stolicą Dolnego Śląska – Wrocławiem, które jest siedzibą Powiatu i stanowi integralną część aglomeracji wrocławskiej. Ponadto graniczy z innymi powiatami ziemskimi: dzierżoniowskim, oleśnickim, oławskim, strzelińskim, średzkim, świdnickim oraz trzebnickim.

Teren Powiatu Wrocławskiego charakteryzuje wysoki udział użytków rolnych, który wynosi 71% ogólnej struktury użytków. Udział lasów i gruntów leśnych wynosi 11% ogólnej struktury użytków, natomiast pozostałą część powierzchni powiatu zajmują tereny zabudowane oraz w niewielkiej ilości nieużytki i pozostałe grunty. To zestawienie świadczy o bardzo wysokim poziomie zagospodarowania terenów w Powiecie Wrocławskim. Przewarżająca część mieszkańców Powiatu Wrocławskiego zamieszkuje na terenach wiejskich. Jest to cechą charakterystyczną

tego regionu. Wskaźnik zamieszkania na terenach wiejskich wynosi 83,5% ogółu mieszkańców powiatu i wyraźnie wskazuje na typowo rolniczy charakter powiatu.

Tabela nr 1. Podział gmin w Powiecie Wrocławskim.

Gminy wiejskie	Gminy miejsko-wiejskie	Miasta
Czernica	Kąty Wrocławskie	Kąty Wrocławskie
Długoleka	Sobótka	Sobótka
Jordanów Śląski	Siechnice	Siechnice
Kobierzyce		
Mietków		
Żórawina		

Opracowanie własne.

CZERNICA

Urząd Gminy
ul. Kolejowa 3
55-003 Czernica
tel. 71 318 01 77

Gmina Czernica jest gminą wiejską. Położona jest we wschodniej części województwa dolnośląskiego. Od zachodu graniczy z Wrocławiem, od północy z gminami: Długoleka i Oleśnica, od wschodu z Jelczem Laskowicami, od południa z gminami: Siechnice i Olawa.

DŁUGOLEKA

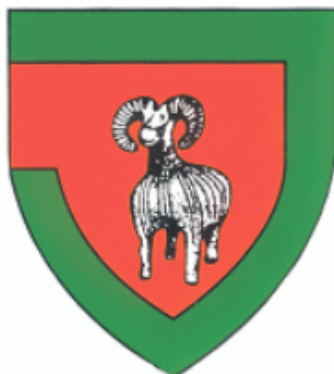
Urząd Gminy

ul. Wrocławska 18

55-095 Mirków

tel: 71 315 21 86, 315 26 60/61

Gmina Długoleka jest gminą wiejską o powierzchni 213 km², położoną w bezpośrednim sąsiedztwie Wrocławia, przy ważnej trasie krajowej nr 8.

JORDANÓW ŚLĄSKI

Urząd Gminy

ul. Wrocławska 55

55-065 Jordanów Śląski

tel. 71 391 15 80

Gmina Jordanów Śląski położona jest na Nizinie Śląskiej, na wschód od Góry Ślęży. Zachodnia część jej obszaru objęta jest Ślązańskim Parkiem Krajobrazowym. Gmina ta leży na południe od Wrocławia, w odległości około 30 km od tego miasta.

KĄTY WROCLAWSKIE

Urząd Miasta i Gminy w Kątach Wrocławskich

Rynek - Ratusz 1

55-080 Kąty Wrocławskie

tel. 71 390 72 00

Gmina Kąty Wrocławskie jest gminą wiejsko-miejską, leży na południowy – zachód od Wrocławia. Przez jej środek przebiega międzynarodowa autostrada A4.

KOBIERZYCE

Urząd Gminy

al. Pałacowa 1

55-040 Kobierzyce

tel. 71 311 12 15

Gmina Kobierzyce jest gminą o charakterze wiejskim. Leży na południe od Wrocławia i graniczy: od wschodu z Siechnicami i Żórawiną, od południa z Jordanowem Śląskim i Borowem, od zachodu z Sobótką, a od północnego zachodu z Kątami Wrocławskimi.

MIETKÓW

Urząd Gminy
ul. Kolejowa 35
55-081 Mietków
tel. 71 316 81 13

Gmina Mietków położona jest w dolinach dwóch rzek – Strzegomki i Bystrzycy. Graniczy z dwoma ważnymi szlakami komunikacyjnymi - autostradą wrocławską na północy oraz drogą krajową nr 5 do Wrocławia i Jeleniej Góry na południu.

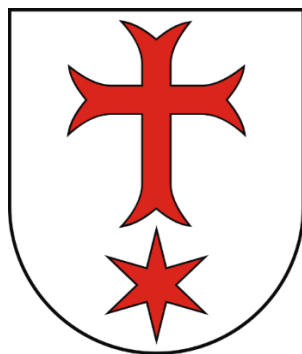

SOBÓTKA

Urząd Miasta i Gminy Sobótka
ul. Rynek 1
55-050 Sobótka
tel.: 71 316 20 43 do 045

Gmina Sobótka to gmina miejsko-wiejska w województwie dolnośląskim. Cechą charakterystyczną ukształtowania terenu i atrakcją krajobrazową gminy Sobótka jest zwarta grupa górską – Masyw Ślęzy. Prawie połowa obszaru gminy leży w granicach Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.

SIECHNICE

Urząd Miejski w Siechnicach

ul. Jana Pawła II 12

55-011 Siechnice

tel.: 71 391 91 01

Gmina Siechnice położona jest w Dolinie Odry i na Równinie Wrocławskiej. Graniczy z Wrocławiem w jego południowo - wschodniej części.

ŻÓRAWINA

Urząd Gminy

ul. Kolejowa 6

55-020 Żórawina

tel.: 71 316 51 05

Gmina Żórawina leży na południu od miasta Wrocławia, graniczy z: Borowem, Domaniowem, Kobierzycami, Siechnicami.

2.2 Sytuacja demograficzna

Powiat Wrocławski według danych GUS z dnia 15 lipca 2015 r. liczy 130.968 mieszkańców.

Tabela nr 2. Liczba ludności i gęstość zaludnienia z podziałem na płeć w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.

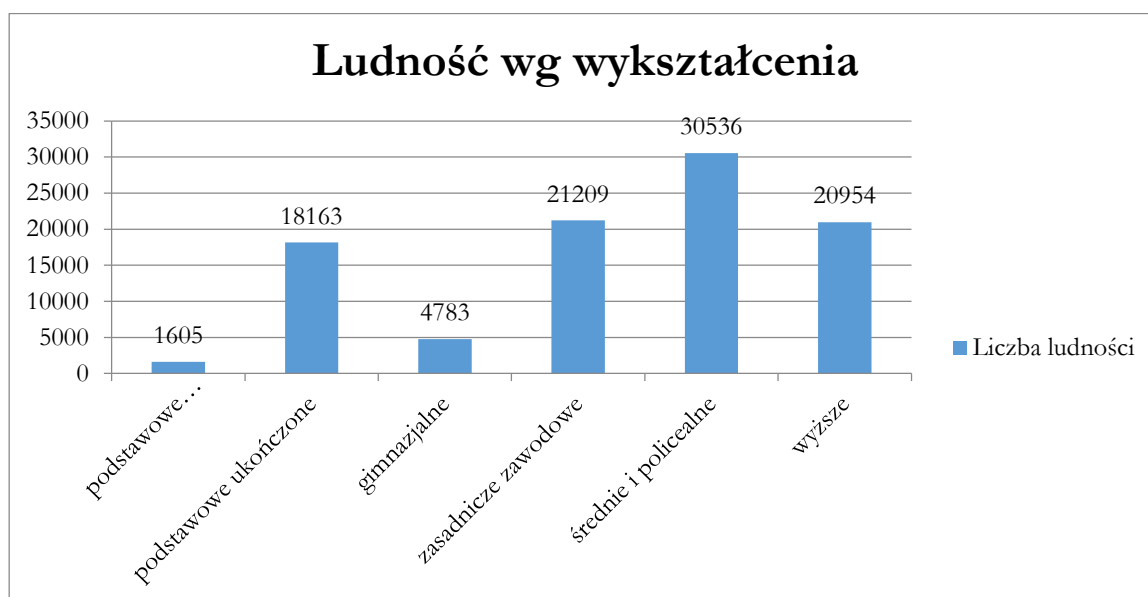
Gmina	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Gęstość zaludnienia [na 1 km ²]
Czernica	6.768	6.589	13.357	160
Długołęka	13.896	13.635	27.531	129
Jordanów Śląski	1.583	1.566	3.149	56
Kąty Wrocławskie	11.526	11.088	22.614	128
Kobierzyce	9.612	9.030	18.642	125
Mietków	1.950	1.931	3.881	47
Siechnice	9.910	9.135	19.045	193
Sobótka	6.557	6.234	12.791	94
Żórawina	5.020	4.938	9.958	83
Razem	66.822	64.146	130.968	

Opracowanie na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Analiza danych statystycznych jednoznacznie wykazuje, że ilość mieszkańców Powiatu Wrocławskiego znacząco wzrosła, co świadczy o atrakcyjności gospodarczej regionu. Porównując zapisy z poprzednią Strategią, widać wyraźnie tendencję wzrostową. W 2006 r. na terenie Powiatu zamieszkiwało 103.548 mieszkańców, a w 2014 r. GUS podaje już liczbę 130.968. Tak znaczący wzrost mieszkańców zapewne cieszy, jednak daje dużo do myślenia w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej, dbającej zarówno o interesy najmłodszych jak i seniorów. Największą reprezentację mieszkańców odnotowuje Gmina Długołęka, w której mieszka 27.531 osób, tj. 21,02 % ogółu mieszkańców Powiatu. Natomiast w Gminie Jordanów Śląski mieszka tylko 2,40 % ogółu, tj. 3.149 osób. Kobiety stanowią 51,02 % ogółu mieszkańców Powiatu Wrocławskiego.

Na bazie dostępnych danych, wynikających z Narodowego Spisu Powszechnego, dokonanego w 2011 r. można przeanalizować poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu Wrocławskiego. Nie do końca niniejsza analiza odpowiadać będzie obecnej ilości mieszkańców, gdyż odnotowany wzrost ilości osób, które zamieszkały na terenie Powiatu jest niezmiernie dynamiczny. NSP informuje, że najwięcej mieszkańców powiatu posiadało wykształcenie średnie i policealne, tj. 31,40 %, a najmniejszą grupę społeczną stanowiły osoby z wykształceniem niepełnym podstawowym, tj. 1,65 %. Warto podkreślić, że 20.954 mieszkańców posiada wykształcenie wyższe, co stanowi 21,55 % ogółu mieszkańców. Sporą grupę stanowią mieszkańcy z wykształceniem podstawowym, tj. 18,67 %, co może być wyjaśnione rolniczą działalnością regionu.

Wykres nr 1. Liczba ludności wg poziomu wykształcenia w Powiecie Wrocławskim w 2011 r.

Dane: Narodowy Spis Powszechny z 2011 r.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 64,64 % ogółu mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, a poprodukcyjnym 14,47 %. Natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 20,88 %. Dane jednoznacznie wykazują, że na terenie powiatu zamieszkują osoby aktywne zawodowe.

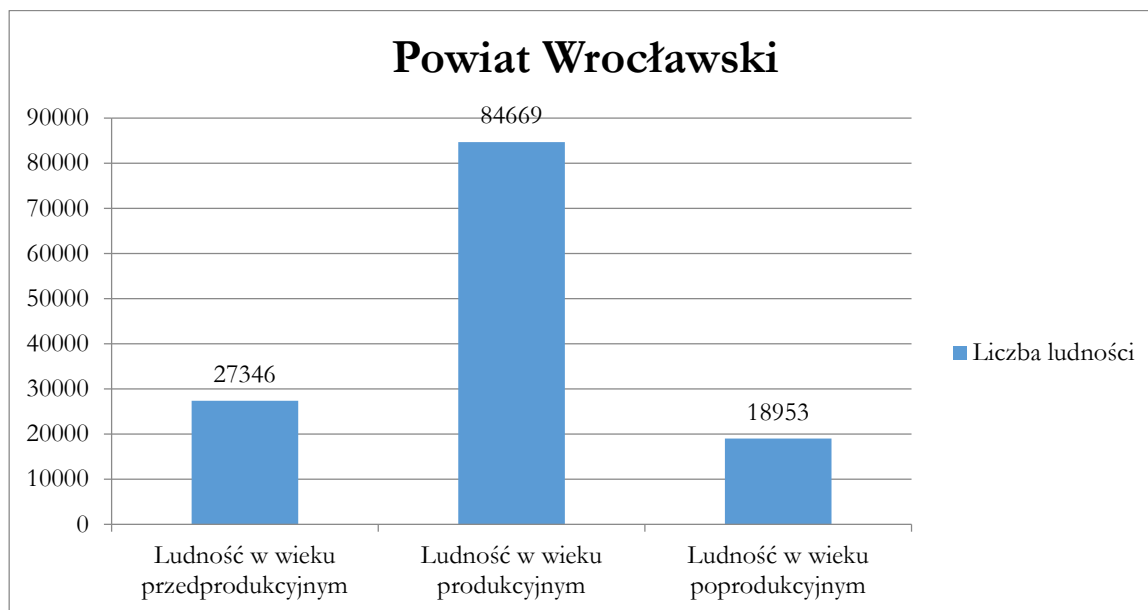
Tabela nr 3. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.

Gmina	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
Czernica	2.961	8.531	1.865
Długołęka	5.929	17.767	3.835
Jordanów Śląski	562	2101	486
Kąty Wrocławskie	9.574	28880	6.774
Kobierzyce	4.198	12.163	2.281
Mietków	705	2.499	677
Siechnice	7.966	24.848	5.276
Sobótka	2.300	8.185	2.308
Żórawina	1.957	6.623	1.378

Razem – Powiat Wrocławski	27.346	84.669	18.953
----------------------------------	---------------	---------------	---------------

Dane: Główny Urząd Statystyczny.

Wykres nr 2. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Powiecie Wrocławskim w 2014 r.

Dane: Główny Urząd Statystyczny.

2.2.1. Ochrona zdrowia

Na terenie Powiatu Wrocławskiego funkcjonuje 36 aptek ogólnodostępnych, które zapewniają mieszkańcom dostępność do środków farmaceutycznych. Najwięcej z nich jest zlokalizowanych na terenie gminy Kąty Wrocławskie (22,2% wszystkich aptek z terenu powiatu). Na obszarze gmin Mietków i Jordanów Śląski znajduje się najmniejsza liczba aptek ogólnodostępnych – po 1 w każdej z wymienionych gmin. Liczbę aptek na terenie poszczególnych gmin Powiatu obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 4. Liczba aptek w Powiecie Wrocławskim z podziałem na gminy.

Gmina	Liczba aptek
Czernica	3
Długoleka	5

Jordanów Śląski	1
Kąty Wrocławskie	8
Kobierzyce	7
Mietków	1
Siechnice	5
Sobótka	4
Żórawina	2
Razem	36

Dane: opracowanie własne.

Świadczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej realizowane są przez zakłady opieki zdrowotnej. W Powiecie Wrocławskim ambulatoryjna opieka zdrowotna funkcjonuje w postaci zakładów opieki zdrowotnej w 3 gminach: Mietków, Siechnice i Żórawina. W pozostałych gminach działają niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Siedziby publicznych zakładów opieki zdrowotnej:

- Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętej Katarzynie
ul. Żeromskiego 1
55-010 Święta Katarzyna

- Gminny Ośrodek Zdrowia
ul. Kolejowa 27
55-081 Mietków

- Zakład Opieki Zdrowotnej w Żórawinie
ul. Urzędnicza 11
55-020 Żórawina

Siedziby niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej:

- Zespół Lecznictwa ambulatoryjnego w Kątach Wrocławskich

ul. Staszica 9
55-080 Kąty Wrocławskie

- NZOZ „Przychodnia rodzinna” w Sobótce

pl. Wolności 1
55-050 Sobótka

- Ośrodek Medycyny Rodzinnej w Sobótce

ul. Strzelców 2
55-050 Sobótka

- DONMED Przychodnia Rodzinna w Kielczowie

ul. Krótka 3
55-093 Kielczów

- Przychodnia SALUS w Siedlcu

ul. Wrocławska 8
55-095 Siedlec

Opieka zdrowotna o charakterze stacjonarnym świadczona jest w szpitalach ogólnych oraz innych zakładach opieki zdrowotnej takich, jak: zakłady psychiatryczne, zakłady opieki długoterminowej - zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja oraz zakłady leczenia uzdrowiskowego. Na terenie Powiatu Wrocławskiego nie funkcjonują jednostki szpitalne, zakłady psychiatryczne oraz zakłady leczenia uzdrowiskowego. Dane adresowe zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych zostały umieszczone w części dotyczącej sytuacji osób niepełnosprawnych.

2.2.2 Edukacja i szkolnictwo

System oświaty w Powiecie Wrocławskim obejmujący szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne zapewnia kształcenie uczniom zamieszkującym gminy Czernica, Długoleka, Jordanów Śląski, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mirków, Siechnice, Sobótka i Żórawina. Większość gmin zapewnia także edukację przedszkolną dla najmłodszych mieszkańców.

W roku szkolnym 2013/2014 na poziomie szkół podstawowych, w tym z oddziałami przedszkolnymi i w gimnazjach naukę kontynuowało 12.262 uczniów oraz 543 uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. System edukacji w Powiecie Wrocławskim obejmuje ponad 400 przedszkolaków.

Tabela nr 5. Placówki oświatowe wg typów.

Typ placówki:	Liczba placówek	Liczba uczniów
Przedszkola	12	408
Szkoły Podstawowe, w tym	42	12.262
Szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi	35	8.524
Gimnazja	12	2.894
Szkoły Ponadgimnazjalne: Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżanowicach (technikum, ZSZ) Powiatowy Zespół Szkół nr 3 w Sobótce (liceum, technikum)	4	543
Placówki Resocjalizacyjne: Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce	1	48
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kątach Wrocławskich Zespół Szkół Specjalnych przy Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym w Wierzbicach	2	116
Razem	73	16.271

Źródło: właściwe urzędy gmin i Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Współczesna szkoła powinna dbać przede wszystkim, zgodnie z podstawowym założeniem reformy systemu edukacji, o wszechstronny rozwój osobowości ucznia, kształtując takie cechy jak: otwartość, aktywność, kreatywność i zaangażowanie. Świetnym polem do realizacji tego zadania mogą być zajęcia pozalekcyjne, będące przedłużeniem procesu dydaktyczno-wychowawczego, a zarazem formą rozwijającą zainteresowania i uzdolnienia ucznia, a także zagospodarowującą kulturalny wypoczynek i rozrywkę. W zreformowanej szkole organizuje się zajęcia pozalekcyjne we właściwy i zgodny z potrzebami młodzieży sposób.

Głównym celem zajęć pozalekcyjnych jest rozbudzenie w dziecku zaciekawienia danym tematem - sprawienie, że dziecko będzie ciekawe tego, czego może dowiedzieć się na kolejnym spotkaniu, zainteresuje się nim. Z zaciekawień rodzą się zainteresowania, a te z czasem mogą mieć decydujący wpływ na wybór przyszłego zawodu czy pasji na całe życie.

Zajęcia dodatkowe mają też inne ważne zadania do spełnienia – wartościowe zajęcie wolnego czasu. W zależności też od rodzaju zajęć mogą one pomóc w uzupełnieniu braków w nauce lub przygotowywać do udziału w konkursach i olimpiadach, dostarczając wiedzę inną niż ta książkowa. Zajęcia sportowe pomagają w rozwoju ruchowym dziecka, zajęcia artystyczne z kolei rozwijają talent w danej dziedzinie (śpiew, taniec, gra na instrumentach). Gama zajęć pozalekcyjnych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych jest ogromna. Obejmuje ona koła przedmiotowe, zajęcia sportowe, grupy artystyczne, różnego rodzaju kluby, grupy działające pod patronatem ogólnopolskich organizacji takich jak PCK, PTTK. Spotkać można także działające na terenie szkół grupy psychoedukacyjne.

Zajęcia pozalekcyjne są bardzo ważne i potrzebne w szkole. Rozwijają zdolności społeczne dzieci, uczą wchodzenia w kontakty, zachowań asertywnych, radzenia sobie ze stresem i w sytuacjach trudnych, nazywania i wyrażania emocji. Szkoły pomagają swoim uczniom nie tylko uporać się ze stresem na zajęciach psychoedukacyjnych, ale także wychodzą naprzeciw potrzebom dzieci z trudnościami w uczeniu się czytania, pisania i liczenia organizując zajęcia wyrównawcze. Zajęcia te są adresowane głównie dla uczniów szkół podstawowych. Udział w nich ma duże znaczenie dla dalszej pomyślnej edukacji dzieci, którym z trudem przychodzi opanowanie tak podstawowych wydawałoby się umiejętności. Dzięki zajęciom nie tylko sam uczeń, ale i jego rodzice otrzymują fachową pomoc i praktyczne wskazówki do pracy z dzieckiem w domu. Sam uczeń zaś zyska szansę na opanowanie umiejętności, bez których dalsza nauka jest niemożliwa lub znacznie utrudniona. Dla tych dzieci udział w tego typu zajęciach pozalekcyjnych to niemalże konieczność.

Dziecko poznaje ludzi o podobnych zainteresowaniach do niego, uczy się funkcjonować w grupie, nawiązuje znajomości, poznaje siebie – swoje pasje, zainteresowania, odnajduje swoje hobby, ale także odkrywa te obszary, które go nie interesują. Ponadto uczy się organizować sobie czas, dzieląc go między obowiązki i przyjemności, poznaje niezawodny sposób radzenia sobie ze stresem – wykonywanie czynności, które sprawiają radość, wyciszają umysł. Zajęcia dodatkowe wymagają innej aktywności niż te podczas szkolnych lekcji, zmuszają do kreatywności, twórczego myślenia, eliminują stres związany z lekcyjnym ocenianiem. Jest to jeden z najlepszych sposobów zapobiegania nudzie i wspomagania osobistego rozwoju.

Dzieci, które od najmłodszych lat były zaciekawione światem, wyrastają na ludzi o bogatej osobowości, mają więcej doświadczeń niż ich rówieśnicy, którzy koncentrowali się jedynie na nauce szkolnej, są bardziej wytrwali, kreatywni. Pnąc się po kolejnych szczeblach edukacji szukają w niej miejsca dla siebie, w czasie studiów zapisują się do organizacji studenckich i studenckich kół naukowych, w pracy nie grozi im wypalenie zawodowe, bo wiedzą jak redukować stres związany z pracą amatorskim uprawianiem sportu, czy sztuki. Zatem wybór zajęć pozalekcyjnych to nie tylko inwestycja, która ma się zwrócić w postaci lepszej pracy, ale przede wszystkim sposób, by całe życie uczynić ciekawszym, bogatszym, lepszym.

W szerszej i dalszej perspektywie celowość zajęć pozaszkolnych stanowi także wskaźnik skuteczności procesu dydaktyczno – wychowawczego szkoły w procesie socjalizacji szkolnej ucznia i jego aktywności społecznej i zawodowej. Wpływają na jego samodzielność i niezależność instytucjonalną.

Gmina Czernica

Na terenie gminy Czernica obowiązek szkolny realizuje łącznie 1.425 uczniów w 5 szkołach podstawowych, w tym 4 z oddziałami przedszkolnymi oraz w 3 gimnazjach. Każda ze szkół posiada bogatą ofertę edukacyjną. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czernicy, tj. Szkoła Podstawowa im. Papieża Jana Pawła II i Publiczne Przedszkole zapewnia uczniom: zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze z: języka polskiego, matematyki, języka angielskiego, edukacji wczesnoszkolnej, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, terapia ręki, koła zainteresowań: muzyczne, plastyczne, teatralne, matematyczne, historyczne, dziennikarskie, Koło Patrona szkoły, Eucharystyczny Ruch Młodych, Szkolne Koło Sportowe, gimnastyka korekcyjna, zajęcia logopedyczne, zajęcia psychologiczne.

Uczniowie Szkoły Podstawowej w Dobrzykowicach mają do wyboru kształcenie swoich umiejętności poprzez udział w warsztatach teatralnych, matematycznych, artystycznych, dziennikarskich i przyrodniczo-ekologicznych, Szkolnym Kole Sportowym, zajęciach ruchowych o charakterze korekcyjnym, zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych w edukacji wczesnoszkolnej, zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych z matematyki, języka polskiego, języka angielskiego dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w nauce, języka angielskiego dla uczniów zdolnych, Eucharystycznym Ruch Młodych.

Z kolei Szkoła Podstawowa w Ratowicach oferuje uczniom: warsztaty teatralne, zajęcia wyrównawcze z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego, przyrody, historii, zajęcia wyrównawcze w edukacji wczesnoszkolnej, Szkolne Koło Sportowe, koło muzyczne, zajęcia z psychologiem i pedagogiem.

Szkoła Podstawowa im. Bolesława Krzywoustego w Kamieńcu Wrocławskim z myślą o uczniach prowadzi dodatkowe zajęcia edukacyjne: kółka z języka polskiego, z języka niemieckiego, przyrodnicze, muzyczne, plastyczne, informatyczne – gazetka szkolna, polonistyczne, warsztaty artystyczne dla klas IV-VI, zajęcia wyrównawcze z: historii, języka polskiego, języka angielskiego, zespoły wyrównawcze z matematyki i języka polskiego, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w edukacji wczesnoszkolnej, *Ortografitti z Bratkiem*, gimnastykę korekcyjną dla klas I - III, gimnastykę artystyczną dla klas IV – VI, zajęcia wokalne dla klas IV – VI, Klub Młodych Historyków, zajęcia logopedyczne, zajęcia rozwijające zainteresowania w klas I – III, chór dla uczniów klas IV – VI, kółko religijne dla uczniów I – II.

Zespół Szkół w Chrzastawie Wielkiej, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa im. Piastów Śląskich i Publiczne Gimnazjum Nr 3, zapewnia uczniom dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w postaci: koła germanisty, koła matematycznego, polonistycznego, przyrodniczo – ekologicznego, zajęć wyrównawczych w klasach I – III, zajęć z uczniem zdolnym w klasach I – III, zajęć wyrównawczych w kl. IV – VI z matematyki, języka polskiego, języka niemieckiego, gimnastyki korekcyjnej, koła sportowego zajęć wyrównawczych z języka polskiego w gimnazjum, Koła biblijnego, Eucharystycznego Ruch Młodych, zespołu wokalnego, zajęć z kaligrafii i plastycznych w klasie I szkoły podstawowej, koła młodego informatyka w klasie II szkoły podstawowej, modelarstwa w szkole podstawowej.

Na poziomie Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Czernicy oferta spędzania czasu wolnego pozalekcyjnego obejmuje: zajęcia wyrównawcze z: języka polskiego, historii i WOS, języka niemieckiego, fizyki, zajęcia przygotowujące do egzaminu klas 3, zajęcia dodatkowe z historii „A to historia”, zajęcia dodatkowe dla uczniów klas 1 i 2 z j. angielskiego, zajęcia z fizyki dla uczniów zdolnych, dodatkowe zajęcia z matematyki, kółko teatralno-filmowe, kółko wolontariatu, lekcje rysunku – praca z uczniem zdolnym, koło informatyczne, zajęcia wyrównawcze z pedagogiem, koło strzeleckie, warsztaty chemiczne na Uniwersytecie Wrocławskim, Szkolne Koło Sportowe.

Z kolei Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Kamieńcu Wrocławskim organizuje uczniom: zajęcia rewalidacyjne, zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia zawodoznawcze, zajęcia wyrównawcze, kółka przedmiotowe, zajęcia przygotowujące do egzaminu, kółka zainteresowań (artystyczne, sportowe).

Gmina Długoleka

Gmina Długoleka na swoim terenie posiada 8 szkół podstawowych, w tym 7 z oddziałami przedszkolnymi, 2 przedszkola publiczne w zespołach szkolno – przedszkolnych oraz 3 gimnazja.

Obowiązek szkolny w gminie realizuje 2.358 uczniów. Szkoła Podstawowa w Szczodrem, Zespół Szkolno – Przedszkolny w Długolece, Zespół Szkolno – Przedszkolny w Mirkowie, Szkoła Podstawowa w Borowej, Szkoła Podstawowa w Kielczowie, Zespół Szkół w Łozinie i w Siedlcu oraz Gimnazja w Borowej, Wilczycach i w Długolece posiadają w swojej ofercie pozalekcyjnej szereg kół zainteresowań o charakterze przedmiotowym, artystycznym, sportowym i turystycznym.

Gmina Jordanów Śląski

Uczniowie zamieszkujący gminę Jordanów Śląski realizują obowiązek szkolny w Publicznej Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej i w Publicznym Gimnazjum. Dla każdego spośród 305 uczniów szkoły proponują zajęcia dodatkowe pozalekcyjne w formie kół naukowych, komputerowych, plastycznych, tanecznych i sportowych. Szkoła nie zapomniała także o uczniach chcących poszerzyć swoją wiedzę językową, matematyczną, muzyczną. Z kolei dla uczniów wymagających wsparcia edukacyjnego utworzone zostały zajęcia korekcyjno–kompensacyjne, wyrównawcze dla dyslektyków oraz socjoterapeutyczne.

Gmina Kąty Wrocławskie

System oświaty na terenie Gminy Kąty Wrocławskie obejmuje 7 szkół podstawowych, w tym 6 z oddziałami przedszkolnymi oraz 2 gimnazja. Liczba dzieci realizujących obowiązek szkolny wynosiła 2.501.

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kardynała Bolesława Kominka realizuje następujące zajęcia pozalekcyjne o charakterze rozwijania umiejętności i zainteresowań uczniów np. koła matematyczne, matematyczno-przyrodnicze, polonistyczne, historyczne, plastyczne, teatralne, wokalne. Dla uczniów wymagających pomocy edukacyjnej szkoła oferuje wsparcie w ramach zespołów wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów, zajęć wyrównawczo – kompensacyjnych, zajęć rewalidacyjnych i zajęć logopedycznych.

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Kątach Wrocławskich mają zapewniony rozwój zainteresowań muzycznych, językowych, historycznych, przyrodniczych, plastycznych i czytelniczych. Natomiast z myślą o uczniach z potrzebami edukacyjnymi szkoła przygotowała zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Smolcu w ramach udzielanej uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizuje zajęcia korekcyjno – kompensacyjne oraz zajęcia wyrównawcze poszczególnych przedmiotów.

Szkoła Podstawowa w Gniechowicach zapewnia swoim uczniom wsparcie psychologiczno – pedagogiczne w postaci zajęć dydaktyczno-wyrównawczych na każdym etapie kształcenia i przedmiotów oraz zajęcia logopedyczne. Nadto szkoła oferuje uczniom rozwój zainteresowań tematycznych, m.in. ekologicznych, przyrodniczych, polonistycznych, czytelniczych, teatralnych, muzycznych i matematycznych.

Uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Sadkowie mogą liczyć ze strony szkoły na wsparcie ich zdolności artystycznych (koło teatralne, szkolny klub sportowy), zainteresowania czytelnicze, matematyczne, przyrodnicze i językowe. Zajęcia pozalekcyjne obejmują także szereg zajęć wyrównawczych na etapie poszczególnych klas.

Młodzież ucząca się w Gimnazjum w Kątach Wrocławskich ma zapewniony dostęp do zajęć rozwijających zainteresowania i umiejętności poprzez udział w zajęciach technicznych (zajęcia modelarstwa papierowego i elektrotechniczne oraz zajęcia krawieckie i mechaniczno -motoryzacyjne), zajęciach artystycznych (rysunek, malarstwo), zajęcia sportowe (gry zespołowe, rekreacyjne). Szkołą realizuje także zajęcia wyrównawcze z poszczególnych przedmiotów. Terapie pedagogiczną i doradztwo zawodowe.

Gmina Kobierzyce

W gminie Kobierzyce łącznie 1.696 uczniów uczy się na poziomie 5 szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi oraz w 2 gimnazjach. Jednostki oświatowe z terenu gminy posiadają bogatą w zakresie rozwoju i promocji ofertę zajęć pozalekcyjnych, programów i imprez szkolnych.

Gminny Zespół Szkół w Bielanych Wrocławskich (szkoła podstawowa i gimnazjum) od wielu lat realizuje Szkolny Program Wspierania Uzdolnień i Zainteresowań. Szkoła ma dostęp do platformy edukacyjnej Fronter, co sprzyja stosowaniu technik informatycznych w edukacji uczniów. Platforma edukacyjna Fronter to wirtualne środowisko nauczania – uczenia się, pracy własnej i zespołowej, tworzenia i wykorzystywania materiałów edukacyjnych. Na platformie uczniowie mogą korzystać ze zindywidualizowanej przestrzeni edukacyjnej, śledzić postępy w pracy, szukać dodatkowej pomocy i współpracować z rówieśnikami bez względu na ich miejsce pobytu. Dodatkowo działania szkoły są wspierane przez Stowarzyszenie Inicjatyw Twórczych Akacja, którego celem jest działanie na rzecz uczniów, pomoc w rozwijaniu ich pasji, a także wspomaganie innych inicjatyw. Szkoła posiada bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych, w tym: koła języka angielskiego, humanistyczne, chemiczne, matematyczne, dziennikarskie,

biologiczne. Z inicjatywy Rady Rodziców i Dyrektora corocznie przyznawane są uczniom Noble Szkolne w pięciu kategoriach: naukowej, artystycznej, sportowej, społecznej, odkrycie roku. Gminny Zespół Szkół w Bielanach Wrocławskich kładzie także duży nacisk na działania związane z profilaktyką i wychowaniem. Uczniowie są motywowani do koleżeńskości, otwartości na potrzeby innych poprzez przyznawanie honorowych tytułów AMBASADORA DOBREJ WOLI. W działania edukacyjne i wychowawcze szkoły wpisały się projekty edukacyjne oraz akcje charytatywne związane z patronem szkoły – UNICEF.

Gimnazjum w Kobierzycach organizuje zajęcia wspomagające i rozwijające rozwój uczniów, wiele zajęć o charakterze sportowym. Duży nacisk położony jest na bezpieczeństwo i programy profilaktyczne. Uczniowie aktywnie biorą udział w akcjach charytatywnych i związanych z patronem szkoły, tj. spotkania i uroczystości z udziałem Związku Sybiraków.

Uczniowie Szkoły Podstawowej w Kobierzycach uczestniczą w wielu projektach edukacyjnych, a także uroczystościach narodowych i regionalnych. Do tradycji należy organizacja akcji „Ratujmy i uczmy ratować”, Bezpiecznie i ekologicznie, klub Kubusia Puchatka. Organizowane są szkolne konkursy czytelnicze, artystyczne i naukowe. Prowadzone są zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych. W szkole działa świetlica szkolna dla dzieci dowożonych oraz potrzebujących opieki ze względu na prace rodziców.

Szkoła Podstawowa w Pustkowie Wilczkowskim kładzie duży nacisk na zajęcia pozalekcyjne. Organizowanych jest wiele kół fakultatywnych: koła zainteresowań, pozwalające na rozwój umiejętności, poszerzenie wiedzy: koła językowe, artystyczne, interdyscyplinarne OMNIBUS; zajęcia wspomagające w nauce, wyrównujące szanse edukacyjne: wyrównawcze korekcyjno - kompensacyjne, matematyczna „Liga zadaniowa”; zajęcia logopedyczne; gimnastyka korekcyjna; zajęcia sportowe. W poszerzaniu wiedzy pomocna jest dobrze wyposażona biblioteka szkolna, uzupełniana na bieżąco w nowości czytelnicze. W ramach realizacji szkolnego programu profilaktyki oraz programu wychowawczego dzieci uczestniczą w projektach wychowawczo – edukacyjnych, m.in. cykliczne spotkania z muzyką, wyjazdy do teatru i kina do Wrocławia, spotkania z ciekawymi ludźmi (aktorzy, sportowcy) oraz ze specjalistami od zdrowego trybu życia (dietetyk, specjalista od uzależnień, psycholog).

Zespół Szkolno – Przedszkolny w Pustkowie Żurawskim umożliwia uczniom dostęp do bogatej oferty edukacyjnej, która pozwala na rozwijanie zainteresowań i uzdolnień. Działalności dydaktycznej towarzyszy wszechstronna praca wychowawcza. Misją szkoły jest „Szkoła życzliwości i aktywności życiowej”, która realizowana jest poprzez aktywną pomoc uczniom mającym

problemy, włączanie uczniów w prace charytatywne i imprezy szkolne, organizowanie dzieciom wolnego czasu w przyjaznej atmosferze.

Szkoła zapewnia dzieciom wsparcie w postaci dodatkowych zajęć pozalekcyjnych. Koła pozalekcyjne pozwalają na nadrobienie zaległości, ale także dają ogromną możliwość na poszerzenie wiedzy, rozwinięcie zainteresowań i umiejętności. Uzdolnienia uczniów wykorzystywane są w bogatej ofercie konkursów organizowanych przez naszą placówkę, placówki oświatowe z terenu Gminy Kobierzycy, przez instytucje powiatowe, gminne. Szkoła współpracuje również z GCKiS w Kobierzycach, biblioteką mieszczącą się w miejscowości oraz przedstawicielami samorządu lokalnego.

W ramach dodatkowych zajęć odbywają się zajęcia z języka angielskiego, korekcyjne, logopedyczne oraz rytmiczne w grupach przedszkolnych, zajęcia rozwijające uczniów, wyrównujące szanse edukacyjne z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego, szkolny klub sportowy dla uczniów klas IV-VI, cotygodniowe wyjazdy na basen połączone z nauką pływania. Ponadto uczniowie mają stały dostęp do obiektów sportowych, w skład których wchodzi: sala gimnastyczna, wielofunkcyjne boisko oraz plac zabaw.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Pustkowie Żurawskim bierze udział w programie rządowym o nazwie „Wyprawka Szkolna” a także korzysta z gminnego programu stypendialnego, który raz w roku przyznaje wyróżnienie najbardziej uzdolnionym uczniom. Placówka od wielu lat popularyzuje wiedzę z zakresu ochrony środowiska, oszczędzania pieniędzy (Szkolna Kasa Oszczędności upowszechnia ideę i profilaktykę zorganizowanego oszczędzania) oraz promowania zdrowia (należy do sieci szkół promujących zdrowie).

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Tyńcu Małym bierze udział w programie Bezpieczna szkoła, edukacja przez ruch pierwsza pomoc przedmedyczna. Aktywnie działa w akcji charytatywnej Pola Nadziei. Organizowane są szkolne konkursy czytelnicze, artystyczne i naukowe. Prowadzone są zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych, a także językowe muzyczne, przedmiotowe. W szkole działa świetlica szkolna dla dzieci dowożonych oraz potrzebujących opieki ze względu na pracę rodziców. Szkoła posiada nowoczesną bazę sportową z salą i boiskiem „Orlik”, oferując różne zajęcia sportowe.

Gmina Mietków

W gminie Mietków funkcjonuje Szkoła Podstawowa im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Mietkowie oraz Gimnazjum w Mietkowie. Dla każdego spośród 234 uczniów szkoły podstawowej, placówka przygotowała i wdrożyła szereg kół przedmiotowych rozwijających

zainteresowania (np. matematyczne, przyrodniczo – turystyczne, komputerowe, historyczne) oraz zajęcia sportowe i wyrównujące braki edukacyjne lub zajęcia usprawniające deficyty rozwojowe i wyrównujące braki w wiadomościach oraz umiejętnościach szkolnych.

Gimnazjum w Mietkowie zachęca uczniów do uczestnictwa w konsultacjach z biologii i chemii, w zajęciach teatralnych, sportowych (ćwiczenia siłowe i gry zespołowe), w zajęciach wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów. Także do uczniów wymagających wsparcia skierowane są zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne oraz przygotowujące do egzaminów gimnazjalnych.

Gmina Siechnice

W Gminie Siechnice znajduje się 5 szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi (1.370 uczniów), gimnazjum (348 uczniów) oraz 3 publiczne placówki przedszkolne. Szkoły są obiektami nowoczesnymi, rozbudowanymi w ostatnim czasie lub poddanyymi gruntownym remontom. Wszystkie placówki posiadają dobre wyposażenie. Dysponują m.in. klasami multimedialnymi do nauki języków obcych, salami komputerowymi oraz dobrze zaopatrzonymi bibliotekami. Ponadto w kilku szkołach znajdują się nowoczesne sale gimnastyczne wraz z zapleczem. Na terenie gminy znajduje się niepubliczna szkoła podstawowa w Kotowicach oraz kilka prywatnych placówek przedszkolnych i żłobkowych (Siechnice, Radwanice, Zębice). Szkoły publiczne na poziomie podstawowym zapewniają uczniom zajęcia sportowe (koszykówka, piłka nożna, szachy, tenis stołowy), muzyczne, taneczne i przedmiotowe koła zainteresowań. Z kolei uczniowie gimnazjalni mają do wyboru zajęcia sportowe, muzyczne i przedmiotowe koła zainteresowań.

Gmina Sobótka

System oświaty w Gminie Sobótka obejmuje 5 szkół podstawowych i gimnazjum, w których naukę pobiera łącznie 663 uczniów.

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. M. Skłodowskiej Curie posiada w swojej strukturze Oddział Przedszkolny dla 15 dzieci. Dla funkcjonujących w szkole 6 oddziałów oferta pozalekcyjna obejmuje koło polonistyczne „Zielony Piórnik”, koło historyczne, zajęcia taneczne, program „Mistrz Kodowania”, koło języka angielskiego, chór szkolny, szkolny klub sportowy, koło Małego Ogrodnika, zajęcia wyrównawcze dla klas 2 i klas 3, koło teatralne, zajęcia wyrównawcze z matematyki, zajęcia rozwijające matematyczno-przyrodnicze.

Z kolei w Szkole Podstawowej Nr 1 im. J. Korczaka uczniowie mają do wyboru wiele kół zainteresowań, a wśród nich muzyczne, turystyczno-regionalne, ortograficzne, teatralne, polonistyczne i sportowe.

Z myślą o uczniach zdolnych i wymagających pomocy edukacyjnej, Szkoła Podstawowa w Rogowie Sobóckim im. M. Konopnickiej w swojej ofercie zajęć pozalekcyjnych posiada zajęcia dotyczące rozwijania zainteresowań: „Domowi detektywi, czyli Jaś i Malgosia na tropie”, „A key to success”, „Matematyka bez granic”, „Zajęcia komputerowe”, „Postaw na sport”, „Bawimy się i uczymy”, „Mali artyści”, Koło teatralne „Pan Zielonka”, Koło dziennikarskie „Zegar prawdy”, Polska kultura ludowa – wycinanki”, „Zioła i ziółka”, Bliżej historii. Szkoła niezapomniana także o uczniu trudnym przygotowując zajęcia wyrównawcze, logopedyczne oraz koła „Z edukacją polonistyczna za pan brat”, „Nie jestem sam” oraz uczniu zdolnym „Eucharystyczny Ruch Młodych”.

Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Rękowiu dla uczniów Klasy I-VI prowadzi zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego klasy I-III, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego klasy IV-VI, zajęcia wyrównawcze z matematyki, zajęcia rozwijające z języka angielskiego, zajęcia rozwijające z przyrody, zajęcia specjalistyczne z pedagogiem.

Szkoła Podstawowa w Świątnikach w trakcie roku szkolnego proponuje swoim uczniom: zajęcia matematyczno-przyrodnicze „Mali Tropicieli”, zajęcia artystyczne – teatr, śpiew, recytacja, plastyka, zajęcia artystyczne – teatr, śpiew, recytacja, koło matematyczno-komputerowe, koło informatyczne, koła języka angielskiego, zajęcia taneczne, koło przyrodnicze, koło historyczne, zespół fletowy, zajęcia sportowe, zajęcia biblioteczne, rozwijające zainteresowania czytelnicze, zajęcia profilaktyczne – socjoterapia, zajęcia logopedyczne.

Gimnazjum Gminne w Sobótce wychodząc ku zaspokojeniu różnorodnych potrzeb edukacyjno – kulturalnych młodzieży uczącej się w ramach zajęć pozalekcyjnych zapewnia liczne konsultacje przedmiotowe, zajęcia sportowe (siatkówka, piłka nożna dziewcząt, piłka koszykowa dziewcząt i chłopców, badminton) oraz warsztaty wokalne.

Gmina Żórawina

Na terenie gminy Żórawina funkcjonuje 5 szkół podstawowych, w tym 4 z oddziałami przedszkolnymi i gimnazjum, w których łącznie uczy się 758 uczniów.

W Szkole Podstawowej w Żórawinie dla uczniów w pierwszym etapie edukacyjnym proponowane są zajęcia wyrównawcze, zajęcia rozwijające zdolności matematyczne, zajęcia rozwijające zdolności plastyczne. Zaś uczniowie klas IV – VI mają do wyboru zajęcia sportowe, matematyczne, fizjoterapeutyczne, opiekuńcze, korekcyjno - kompensacyjne, dziennikarskie,

polonistyczne, przyrodniczo - ekologiczne, z zakresu opieki psychologicznej, wyrównawcze, z języka niemieckiego i angielskiego, historyczne, chór szkolny przygotowujący do konkursów, trening 6-klasisty z matematyki i języka polskiego, biblioterapia, koło filmowe.

Szkoła Podstawowa w Rzeplinie realizuje zajęcia pozalekcyjne tj.: warsztaty muzyczne i chór szkolny, szachy, język hiszpański, judo, pływanie, ceramika, tańce, warsztaty chemiczne, zajęcia teatralne, warsztaty muzyczne, zajęcia dla uczniów zdolnych z matematyki, zajęcia wyrównawcze z matematyki, zajęcia wyrównawcze z czytania i pisania, gimnastyka korekcyjna, zajęcia wyrównawcze z języka polskiego, warsztaty plastyczne, zajęcia logopedyczne, zajęcia z terapii pedagogicznej, zajęcia socjoterapeutyczne.

Szkoła Podstawowa w Wilczkowie w ramach zajęć pozalekcyjnych proponuje uczniom zajęcia stymulujące rozwój ucznia, koło sportowe dla klas I – III, koło teatralne dla klas I – III, koło przyrodnicze „Młody hydrolog”, koło polonistyczne - zajęcia stymulujące rozwój ucznia, „Sprawna rączka i główka” – zajęcia rozwijające dużą i małą motorykę dla klas I – III, trening ortograficzny dla uczniów klas V – VI, Przygody z książką – głośne czytanie dla uczniów kl. I, koło plastyczne dla klas I – III, koło języka angielskiego dla klas I – IV, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, W świecie informacji – zajęcia biblioteczne dla klasy V, trening matematyczny dla klasy VI, kółko artystyczne dla klas I – V, koło komunijne dla klas II i III, przygotowanie do sprawdzianu z języka angielskiego dla klasy VI, zabawy logopedyczne dla klasy I, koło Przyrodnicze dla uczniów klas I – IV, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne dla uczniów klas 0 – III.

Szkoła Podstawowa w Polakowicach zachęca swoich uczniów do uczestnictwa w zajęciach logopedycznych, gimnastyce korekcyjno-kompensacyjnej, zajęciach wyrównawczych, zajęciach przyrodniczo-matematycznych, zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, zajęciach języka angielskiego, zajęciach kompensacyjno-wyrównawczych, zajęciach z psychologiem oraz w zajęciach rozwijających zainteresowania: koło plastyczne, sportowe, przyrodniczo - matematyczne, polonistyczne, matematyczne, taneczno-teatralne, język hiszpański.

Szkoła Podstawowa w Węgrach dla swoich uczniów realizuje zajęcia w ramach zespołów dydaktyczno-wyrównawczych z matematyki, zajęć doskonalących z języka polskiego, zajęć ogólnorozwojowych klasach I, zajęć doskonalących czytanie i pisanie, zajęć doskonalących z języka angielskiego, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć szkolnego koła sportowego SKS oraz gimnastyki korekcyjnej, koła teatralnego, szkolnego koła wolontariatu.

Gimnazjum w Żórawinie dysponuje szeroką gamą zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży uczącej się, np. zajęcia doskonalące z języka polskiego; z chemii, z fizyki, z języka angielskiego, języka niemieckiego, matematyki, historii, z geografii i wiedzy o społeczeństwie, indywidualny

program nauki matematyki, konsultacje przedmiotowe, szkolne koło wolontariatu, trening ortograficzny, koło psychologiczne, koło informatyczne, zespół wokalny, koło artystyczne, koło biologiczne, koło turystyczne, koło biblioteczne, szkolny klub sportowy, siłownia.

Analizując, bazę systemu oświaty w Powiecie Wrocławskim, odnieść się należy także do szkół ponadgimnazjalnych. Absolwentom gimnazjów Powiat Wrocławski zapewnia kształcenie, w zależności od indywidualnych preferencji absolwenta, w dwóch Powiatowych Zespołach Szkół. Samorząd powiatowy zadbał także o uczniów o specjalnych potrzebach, w tym niepełnosprawnych oraz młodzieży wymagającej oddziaływań opiekuńczo – wychowawczych. W roku szkolnym 2013/2014 ww. szkołach uczyło się 707 uczniów.

Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach w swojej strukturze zawiera Technikum w Krzyżowicach (445 uczniów) i Zasadniczą Szkołę Zawodową (nabór otwarty). Oferta szkoły zajęć pozalekcyjnych wyróżnia się indywidualnością i otwartością na potrzeby uczniów.

Tabela nr 6. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżanowicach.

Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach	warsztaty rozwoju osobowości
	kółko kynologiczne
	zumba
	kółko czytelnicze
	kółko biblijno-teatralne
	warsztaty z j. polskiego
	kółko agroturystyczne
	koło architektury krajobrazu
	warsztaty z j. niemieckiego
	zajęcia sportowe – nauka jazdy konnej
	kółko gier zespołowych – siatkówka
	pracownia ekonomiczna
	zajęcia aorystyczne
	zajęcia sportowe
	zajęcia z socjoterapii
	koło geodety
	koło ekonomisty
	kółko anatomiczne
	doradztwo zawodowe
	przepisy ruchu drogowego
	kółko weterynaryjne
	kółko miłośników rolnictwa
	kółko geodezyjne
	kółko geograficzne
	rysunek odręczny w architekturze krajobrazu
	zajęcia techniczne
	koło rachunkowości
	koło produkcji roślinnej
	zajęcia rekreacyjno-sportowe
	zajęcia praktyczno-techniczne
zajęcia z j. hiszpańskiego	
koło języka francuskiego i niemieckiego	

	kółko języka niemieckiego dla maturzystów
	kółko biologiczne
	kółko humanistyczne
	koło dla hodowców zwierząt
	SKS
	zajęcia wyrównawcze (j. polski, fizyka, matematyka, j. angielski, hotelarstwo)
	fakultety (matematyka, j. angielski)

Źródło: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce kształci absolwentów Liceum Ogólnokształcącego (58 uczniów) i Technikum (40 uczniów). Liceum ogólnokształcące kształci w profilu akademickim z rozszerzoną paletą przedmiotów humanistycznych, natomiast w liceum profilowanym kształcenie odbywa się w dwóch profilach: usługowo - gospodarczym z nachyleniem turystycznym i zarządzania informacją. Od 2000 r. w szkole funkcjonuje Technikum o profilu informatycznym i obsługi turystycznej. Szkoły zapewniają swoim uczniom wyjątkowe pod względem tematyki zajęcia pozalekcyjne.

Tabela nr 7. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Powiatowym Zespole Szkół nr 3 w Sobótce.

Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce	warsztaty ekologiczno-fotograficzne
	warsztaty fotograficzno-filmowe
	warsztaty filozoficzne
	warsztaty rekonstrukcji historycznej
	warsztaty małej przedsiębiorczości
	warsztaty tańca średniowiecznego
	warsztaty sportowe gier zespołowych
	warsztaty lingwistyki śpiewanej
akademia umiejętności zawodowych	

Źródło: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Na terenie Powiatu Wrocławskiego funkcjonują także dwie placówki specjalne, tj. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kątach Wrocławskich oraz Zespół Szkół Specjalnych przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym w Wierzbicach.

W skład Ośrodka w Kątach Wrocławskich wchodzi: Szkoła Podstawowa (20 uczniów), Gimnazjum (21 uczniów), Szkoła Przysposabiająca do Pracy (15 uczniów), Internat. W Ośrodku uczą się dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, niepełnosprawnościami sprzężonymi, autyzmem (od roku szkolnego 2014/2015).

Zespół Szkół Specjalnych przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym w Wierzbicach jest placówką opiekuńczo - wychowawczą dla dzieci w wieku od 6 lat do ukończenia gimnazjum oraz liceum ogólnokształcące. Placówka zapewnia opiekę dzieciom w normie intelektualnej a także z niepełnosprawnością intelektualną (w stopniu lekkim i umiarkowanym), u których

występuje niesprawność ruchowa oraz inne schorzenia w tym sprzężone. Wychowankowie ośrodka realizują obowiązek szkolny w Szkole Podstawowej Specjalnej (37 uczniów) z Oddziałem Przedszkolnym (4 uczniów) i Gimnazjum Specjalnym (19 uczniów).

Tabela nr 8. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Kątach Wrocławskich oraz Zespole Szkół Specjalnych przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicy w Wierzbicach.

Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w Kątach Wrocławskich	dogoterapia
	muzykoterapia
	ceramika
	zajęcia teatralne
	terapia biofeedback
	terapia Tomatisa
	rehabilitacja ruchowa
	integracja sensoryczna
	terapia pedagogiczna
	koło ekologiczne
	koło kulinarne
	zajęcia stolarskie
Zespół Szkół Specjalnych Przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicy w Wierzbicach	projekt „Muzyka i ruch. Odkrywam siebie”
	Zajęcia w ramach projektu „Nasz rozwój naszą szansą”:
	informatyka
	dogoterapia
	logopedia
	zajęcia psychologiczne
	integracja sensoryczna
	terapia biofeedback
wycieczki do Wrocławia	
warsztaty z zoologii bezkręgowców na Wydziale Nauk Biologicznych UW	

Zródło: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Funkcjonujący na terenie Powiatu Wrocławskiego Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce, jest placówką opiekuńczo-wychowawczą o charakterze resocjalizacyjnym dla dziewcząt. W strukturze Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego funkcjonuje szkoła realizująca zadania edukacyjne w zakresie szkolnictwa gimnazjalnego (35 uczennic) i zawodowego – krawiec (13 uczennic). Ośrodek dysponuje internatem z 60 miejscami noclegowymi dla dziewcząt. Dla każdej wychowanki kadra wychowawcza opracowuje indywidualny program resocjalizacyjny, ukierunkowany na wszechstronny rozwój osobowości, przede wszystkim jednak celem pracy indywidualnej jest zmiana negatywnych zachowań i nawyków, pomoc w nawiązywaniu prawidłowych relacji z otoczeniem oraz integracja ze społeczeństwem. W praktyce pedagogicznej ośrodka jest wykorzystywanie różnych metod pracy, ale także wykorzystywanie potencjału osobowościowego każdej z dziewcząt.

Tabela nr 9. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Sobótce.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce	koło dziennikarskie
	koło religijne
	koło biblioteczne
	SKS
	zajęcia artystyczne
	koło krawieckie
	koło geograficzne
	koło ekologiczne
	koło teatralne
	koło kabaretowe
	zespół wokalny
	zespół taneczny
	koło plastyczne
	sekcja sportowo-turystyczna
	zajęcia wyrównawcze (j. polski, matematyka, informatyka, szycie, geografia, j. rosyjski, j. angielski, przyroda)

Źródło: Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

2.2.3. Kultura, Rozrywka, Sport

Powiat Wrocławski to region, który gwarantuje dla swoich mieszkańców dostępność do wszelkich działań kulturalnych, rozrywkowych i sportowych. Poniżej przedstawiamy dane adresowe instytucji w poszczególnych gminach Powiatu.

1. Kultura

Tabela nr 10. Instytucje kulturalne na terenie Powiatu Wrocławskiego.

Gmina	Instytucja	Adres
Czernica	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy	ul. Wojska Polskiego 9 55-003 Czernica
	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy - filia nr 1 w Kamieńcu Wrocławskim	ul. Kolejowa 8 55-002 Kamieniec Wrocławski
	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy - filia nr 2 w Chrząstawie Wielkiej	ul. Wrocławska 19 55-003 Czernica

	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy - filia nr 3 w Nadolicach Wielkich	ul. Wrocławska 56a 55-003 Czernica
	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy - filia nr 4 w Ratowicach	ul. Wrocławska 52a 55-003 Czernica
	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy - filia nr 5 w Jeszkowicach	ul. Jelczańska 5 55-003 Czernica
	Muzeum Skansen Rolny Golinowscy	ul. Wrocławska 73 55-003 Nadolice Wielkie
Długoleka	Gminny Ośrodek Kultury w Długolece	ul. Wiejska 23 55-095 Długoleka
	Gminna Biblioteka Publiczna w Długolece	ul. Szkolna 40a 55-095 Mirków
Jordanów Śląski	Biblioteka Publiczno-Szkolna	ul. Wrocławska 55a 55-065 Jordanów Śląski
Kąty Wrocławskie	Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kątach Wrocławskich	ul. Zwycięstwa 23 55-080 Kąty Wrocławskie
	Muzeum Waterloo	Pałac Krobielowice Krobielowice 21 55-080 Kąty Wrocławskie
	Regionalna Izba Pamięci	Rynek 2 55-080 Kąty Wrocławskie
Kobierzyce	Gminne Centrum Kultury i Sportu	ul. Ludowa 7 55-040 Kobierzyce

	Muzeum Motoryzacji Zamek Topacz w Ślezie	Śleza, ul. Główna 12 55-040 Kobierzyce
Mietków	Gminny Ośrodek Kultury w Mietkowie	ul. Spółdzielcza 6 55-081 Mietków
	Gminna Biblioteka Publiczna	ul. Spółdzielcza 1 55-081 Mietków
Siechnice	Centrum Kultury w Siechnicach	ul. Fabryczna 15 55-011 Siechnice
	Miejska Biblioteka Publiczna im. Agnieszki Osieckiej w Siechnicach	ul. Fabryczna 15 55-011 Siechnice
	Biblioteka Publiczna im. Andrzeja Waligórskiego w Świętej Katarzynie	ul. Główna 82 55-010 Święta Katarzyna
	Biblioteka Publiczna w Radwanicach	ul. 1 Maja 7 55-010 Święta Katarzyna
	Biblioteka Publiczna w Żernikach Wrocławskich	ul. Kolejowa 7a Żerniki Wrocławskie 55-010 Święta Katarzyna
	Biblioteka Publiczna w Groblicach	ul. Kotowicka 5 55-010 Święta Katarzyna
	Biblioteka Publiczna w Kotowicach	ul. Podwalna 1 55-010 Święta Katarzyna
Sobótka	Ślezański Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	ul. Fryderyka Chopina 25 55-050 Sobótka
	Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Sobótce	ul. Świdnicka 20a 55-050 Sobótka
	Muzeum Ślązańskie im. Stanisława Dunajewskiego w Sobótce	ul. Św. Jakuba 18

		55-050 Sobótka
Żórawina	Gminne Centrum Kultury w Żórawinie	Al. Niepodległości 6 55-020 Żórawina
	Muzeum Powozów w Galowicach	ul. Leśna 5 55-200 Galowice

Opracowanie własne.

2. Rozrywka

Tabela nr 11. Atrakcje kulturalne na terenie Powiatu Wrocławskiego.

Gmina	Atrakcja	Adres
Czernica	Park Pokoju (jedyne w Polsce i jeden z czterech w Europie Parków Pokoju) - cmentarz zbiorowy dla żołnierzy niemieckich, którzy polegli w czasie II wojny światowej na terenie Dolnego Śląska	ul. Parkowa 55-003 Nadolice Wielkie
	Domy Kargula i Pawlaka	Dobrzykowice
	Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Czernicy	ul. Św. Brata Alberta 3 55-003 Czernica
	Dzwonnica strażacka w Czernicy	ul. Wrocławska 55-003 Czernica
	Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Chrzastawie Wielkiej	ul. Wrocławska 13 55-001 Chrzastawa Wielka
	Kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Dobrzykowicach	ul. Główna 35 55-002 Gajków
Długołęka	Pałac Sybilli w Szczodrem	ul. Trzebnicka 28 55-095 Szczodre
	Pałac w Borowej	ul. Lipowa 34 55-093 Borowa

	Kościół p.w. Św. Mikołaja w Brzeziej Łące	Brzezia Łąka ul. Kościelna 2 55-093 Kielczów
	Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Łozinie	ul. Wrocławska 5 55-094 Łozina
	Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Długołęce	Długołęka ul. Wiejska 24 55-095 Mirków
	Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Domaszczynie	ul. Słoneczna 1 55-095 Domaszczyn
Jordanów Śląski	Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika	ul. Wrocławska 45 55-065 Jordanów Śląski
	Pałac w Karolinie	55-065 Karolin
	Dwór w Tomicach	ul. Tomice 2 55-065 Tomice
	Pałac w Piotrówku	55-065 Piotrówek
	Zbiornik wodny w Jordanowie Śl.	
Kąty Wrocławskie	Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Kątach Wrocławskich	Sośnica 11 55-080 Kąty Wrocławskie
	Kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Kątach Wrocławskich	ul. Kościelna 2 55-080 Kąty Wrocławskie
	Ratusz w Kątach Wrocławskich	ul. Rynek- Ratusz 1 55-080 Kąty Wrocławskie
	Pałac Aleksandrów w Samotworze	ul. Główna 14 54-433 Samotwór
	Pałac w Gniechowicach	ul. Wrocławska 7 55-080 Gniechowice

	Pałac w Sadowicach	ul. Szkolna 10 55-080 Sadowice
	Pałac w Stoszycach	Stoszyce 15 55-080 Stoszyce
	Pałac w Krobielowicach	Krobielowice 21 55-080 Krobielowice
	Pałac w Kębłowicach	55-080 Kębłowice
	Ruiny zamku w Smolcu	55-080 Smolec
	Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy	
	Adrenalina Park S.C.	Sokolniki 55-080 Kąty Wrocławskie
	Wioska Indiańska Pocahontas	Zabrodzie 27 Kąty Wrocławskie
Kobierzyce	Pałac w Biskupicach Podgórnych	ul. Polna 4 55-040 Biskupice Podgórne
	Kościół pw. Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Domasławiu	ul. Wrocławska 34 55-040 Domasław
	Renesansowy dworek w Bielenach Wrocławskich	ul. Wrocławska 55-075 Bielany Wrocławskie
	Kościół pw. Bożego Ciała i Najświętszej Maryi Panny w Wierzbicach	pl. Bożego Ciała 1 55-040 Wierzbice
	Kościół pw. Św. Michała Archanioła w Tyńcu nad Ślężą	ul. Szkolna 8 55-040 Tyniec nad Ślężą
	Zamek Topacz w Ślężie	ul. Główna 12 55-040 Ślęza
	Pałac w Pustkowie Żurawskim	ul. Parkowa 55-040 Pustków Żurawski

	Zespół dworski w Królikowicach	Al. Pałacowa 1 55-040 Królikowice
	Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Tyńcu Małym	ul. Kościelna 5 55-041 Tyńiec Mały
	Kościół pw. Św. Andrzeja Apostoła w Bielanych Wrocławskich	ul. Wrocławska 30 55-040 Bielany Wrocławskie
	Ruiny pałacu w Solnej	ul. Krucza 55-040 Solna
	Dawny pałac w Wierzbicach	ul. Lipowa 44 55-040 Wierzbice
Mietków	Ruiny kościoła pw. Św. Barbary w Borzygniewie	ul. Główna 55-081 Borzygniew
	Kościół pw. Św. Jakuba w Ujowie	ul. Kątecka 45 55-081 Wawrzeńczyce
	Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Maniowie Wielkim	ul. Okulicka 3 55-081 Maniów Wielki
	Kościół pw. Jana Chrzciciela w Stróży	55-081 Stróża
	Pałac w Milinie	ul. Chłopska 2 55-081 Milin
	Kościół pw. Św. Michała Archanioła w Milinie	55-081 Milin
	Zalew Mietkowski	55-081 Mietków
Siechnice	Kościół pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świętej Katarzynie	ul. Henryka Sienkiewicza 21 55-010 Święta Katarzyna
	Kościół pw. Św. Franciszka z Asyżu w Sulimowie	ul. Kochanowskiego 55-010 Sulimów

	Zespół Klasztorno- Szpitalny sióstr ze Zgromadzenia Chrystusa Dobrego Pasterza w Świętej Katarzynie	ul. Dąbrowskiego 8 55-010 Święta Katarzyna
	Rycerska Wieża mieszkalna w Biestrzykowie	ul. Lipowa 55-010 Biestrzyków
	Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Kotowicach	ul. Główna 16 55-011 Kotowice
	Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Żernikach Wrocławskich	ul. Wrocławska 1 55-012 Żerniki Wrocławskie
	Poniemiecki Pomnik Lwa w Kotowicach	ul. Spacerowa 55-011 Kotowice
	Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Trestnie	ul. Świątnicka 32 50-458 Trestno
	Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Różańcowej w Radwanicach	ul. Kościelna 8 55-010 Radwanice
	Wieża widokowa w Kotowicach	Kotowice 55-011 Siechnice
Sobótka	Siedziba Urzędu Miasta i Gminy Sobótka	ul. Rynek 1 55-050 Sobótka
	Zespół Pałacowo- Klasztorny w Sobótce	ul. Zamkowa 12 55-050 Sobótka
	Kościół pw. Św. Anny w Sobótce	ul. Świdnicka 55-050 Sobótka
	Kościół pw. Św. Jakuba w Sobótce	ul. Św. Jakuba 10 55-050 Sobótka
	Pałac w Kunowie	Kunów 55-050 Kunów

	Pałac w Mirosławicach	Mirosławice 55-050 Mirosławice
	Pałac w Świątnikach	ul. Parkowa 6 55-050 Świątniki
	Kościół pw. Wniebowstąpienia NMP w Wojnarowicach	ul. Główna 55-050 Wojnarowice
	Renesansowy Pręgierz w Rogowie Sobóckim	55-050 Rogów Sobócki
	Skansen archeologiczny Grodzisko Słężan w Będkovicach	55-050 Będkowice
	Góra Słęża	55-050 Sobótka
Żórawina	Kościół pw. Świętej Trójcy w Żórawinie	ul. Niepodległości 55-020 Żórawina
	Pałac w Galowicach	ul. Leśna 2 55-020 Galowice
	Pałac w Komorowicach	ul. Wrocławska 52-200 Komorowice
	Dawny dwór w Węgrach	ul. Szkolna 3 55-200 Węgry

Opracowanie własne.

3. Sport

Tabela nr 12. Instytucje sportowe na terenie Powiatu Wrocławskiego.

Gmina	Instytucja	Adres
Czernica	Klub Sportowy SKRA Wojnowice	ul. Główna 41 55-003 Wojnowice
	Orlik przy Gimnazjum nr 2 w Kamieńcu Wrocławskim	ul. Kolejowa 8 55-002 Kamieniec Wrocławski

Długoleka	Klub Jeździecki "Absolut" w Wilczycach	ul. Wilczycka 5 51-311 Wilczyce
	Klub Jeździecki "Bachmat" w Pruszwicach	ul. Słoneczna 17 51-217 Pruszwice
	Klub Jeździecki Borowa w Borowej	al. Kasztanowa 10 55-095 Borowa
	Klub Jeździecki "Lisowczyk" w Siedlcu	ul. Miła 33 55-095 Siedlec
	Klub Jeździecki "Victor" w Siedlcu	ul. Jeździecka 11 55-095 Siedlec
	Ludowy Klub Jeździecki "Platan" w Ramiszowie	Ramiszów 19 51-217 Ramiszów
	Orlik w Długolece	ul. Sportowa 55-095 Długoleka
Jordanów Śląski	Ludowy Klub Sportowy „Nefryt” Jordanów Śląski	ul. Wrocławska 55 55-065 Jordanów Śląski
	Uczniowski Klub Sportowy „Młodzik”	ul. Wrocławska 55a 55-065 Jordanów Śląski
Kąty Wrocławskie	Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kątach Wrocławskich	ul. Zwycięstwa 23 55-080 Kąty Wrocławskie
	Rycerski Klub Golfowy w Krobielowicach	ul. Wrocławska 21 55-080 Krobielowice
	Ludowy Klub Sportowy "Puma" Pietrzykowice	ul. Główna 15 55-080 Pietrzykowice
	Klub Jeździecki "Selena" w Sośnicy	Sośnica 37 55-080 Sośnica
Kobierzyce	Gminne Centrum Kultury i Sportu	ul. Ludowa 7

		55-040 Kobierzyce
	Ludowy Klub Sportowy Polonia Jaszowice	ul. Słoneczna 2 Jaszowice 55-040 Kobierzyce
	Klub Sportowy Polonia Bielany Wrocławskie	Bielany Wrocławskie
	STK Gminny Klub Sportowy Kobierzyce	ul. Sportowa 28 55-040 Kobierzyce
	Ludowy Klub Sportowy Galakticos Solna	ul. Krucza 12A 55-040 Kobierzyce
	Koszykarski Klub Sportowy Kobierzyce	ul. Dębowa 20 55-040 Kobierzyce
	Królewski Klub Jeździecki "Wiktoria" w Kobierzycach	Chrzanów 3 55-040 Kobierzyce
Mietków	Ośrodek Sportów Wodnych i Rekreacji Powiatu Wrocławskiego w Borzogniewie	Borzogniew ul. Sportowa 4 55-081 Mietków
Siechnice	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Siechnicach	ul. Świerczewskiego 40 55-011 Siechnice
	Klub Sportowy EKS Kolektyw w Radwanicach	ul. Kolejowa 8 55-010 Radwanice
	Klub Sportowy Energetyk w Siechnicach	ul. Świerczewskiego 40 55-011 Siechnice
	Piłkarski Klub Sportowy Łany	ul. Odrzańska 47 55-002 Łany
	Orlik przy Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Siechnicach	ul. Szkolna 4 55-011 Siechnice

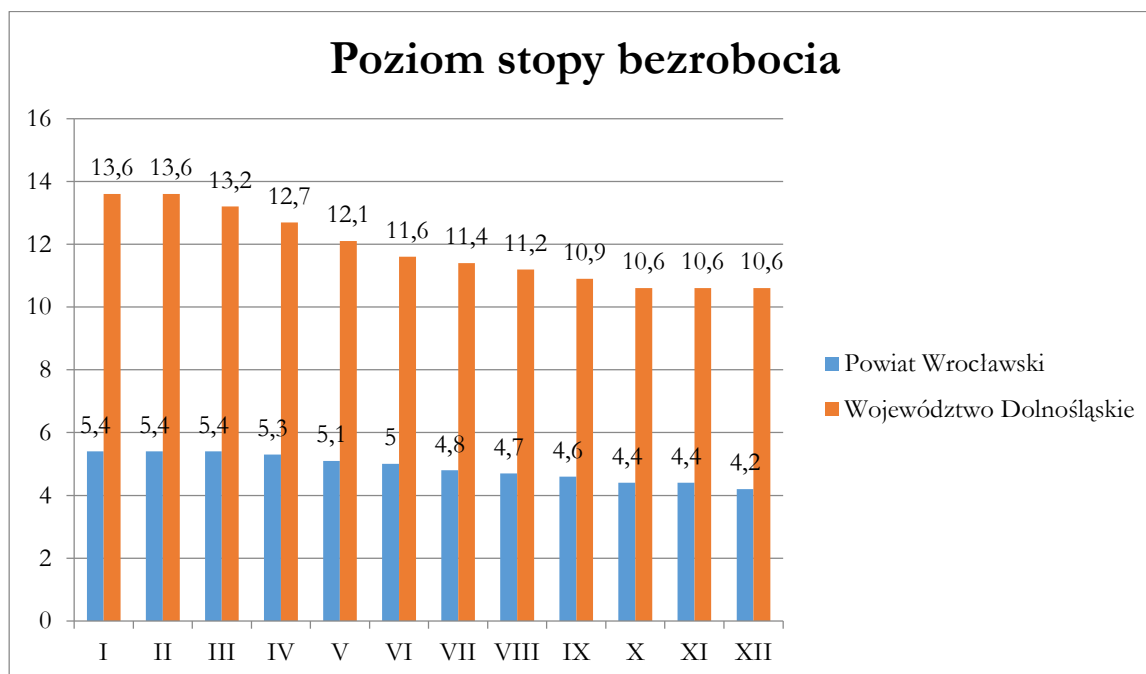
Sobótka	Ślezański Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	ul. Fryderyka Chopina 25 55-050 Sobótka
	Kolarski Klub Sportowy MAT Sobótka	55-050 Sobótka
	Miejski Klub Sportowy "Śleza" Sobótka	al. Św. Anny 12 55-050 Sobótka
Żórawina	Klub Sportowy Żórawina	ul. Wrocławska 1a 55-020 Żórawina

Opracowanie własne.

2.3. Rynek Pracy w Powiecie Wrocławskim

Z danych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu wynika, iż w 2014 roku stopa bezrobocia w Powiecie Wrocławskim wynosiła 4,2%. Zmiany wielkości stóp bezrobocia w poszczególnych miesiącach obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 3. Poziom stopy bezrobocia w Powiecie Wrocławskim i województwie dolnośląskim w 2014 r.

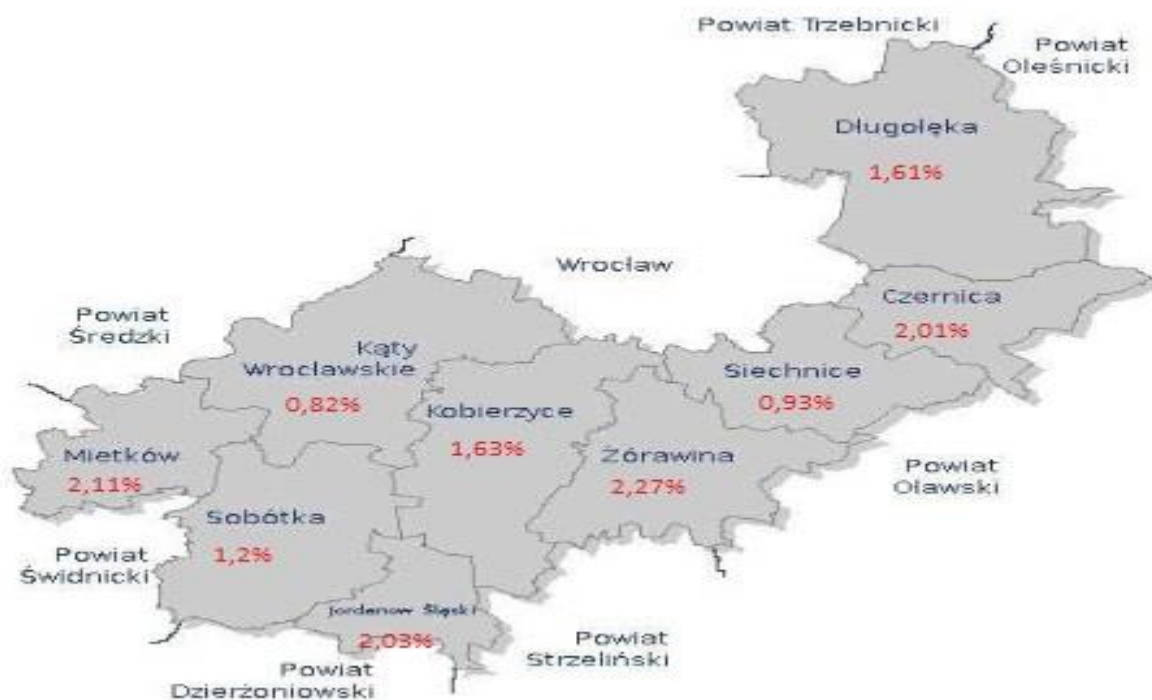
Dane: Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu.

W grudniu 2014 r. stopa bezrobocia w Powiecie Wrocławskim oscylowała w granicach 4,2% i była niższa o 6,4 punktu procentowego od analogicznego wskaźnika dla województwa dolnośląskiego. Analizując, poziom wskaźnika w przeciągu 2014 r. należy zauważyć jego spadkową tendencję zarówno w przypadku Powiatu Wrocławskiego, jak i całego województwa dolnośląskiego.

Według stanu na koniec 2014 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu zarejestrowanych było 2.429 osób bezrobotnych z terenu Powiatu Wrocławskiego, co stanowi 1,85% wszystkich mieszkańców Powiatu. Procentowy rozkład osób bezrobotnych w poszczególnych gminach Powiatu obrazuje poniższa mapa.

Rysunek nr 2. Rozkład osób bezrobotnych w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego.

Dane: Główny Urząd Statystyczny, Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu.

Analiza stosunku osób bezrobotnych do liczby mieszkańców poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego uwidacznia wyraźną różnicę w liczbie osób bezrobotnych na terenie gmin o charakterze miejsko-wiejskim (Kąty Wrocławskie, Siechnice, Sobótka) i gmin o charakterze wiejskim.

W 2014 r. w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu status osoby bezrobotnej uzyskało 2.429 osób z terenu Powiatu Wrocławskiego. Udział kobiet w tej kategorii ukształtował się na poziomie 56,64% (1.376 kobiet), co stanowi ponad połowę ogólnego napływu bezrobotnych.

Liczbę osób bezrobotnych z podziałem na płeć na terenie poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego obrazuje poniższa tabela.

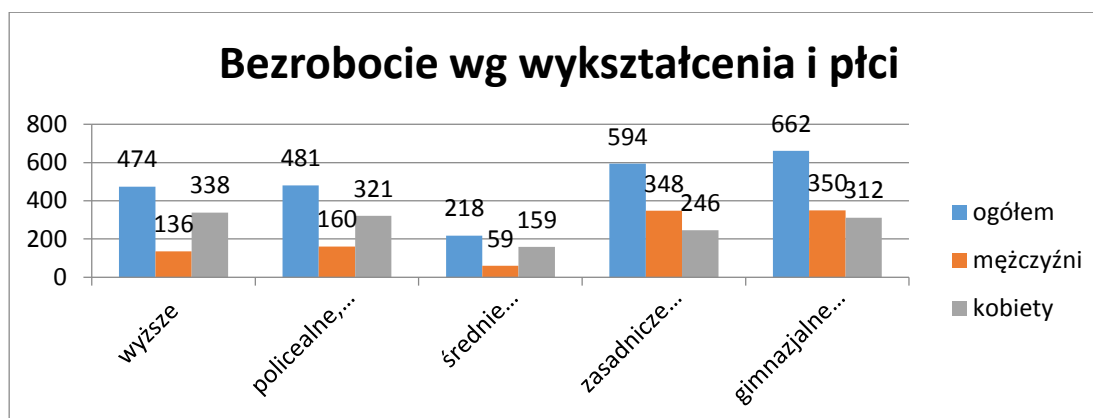
Tabela nr 13. Liczba bezrobotnych ze względu na płeć na terenie poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.

Gmina	Razem	Mężczyźni	Kobiety
Czernica	269	133	136
Długołęka	446	202	244
Jordanów Śląski	64	34	30
Kąty Wrocławskie	372	154	218
Kobierzyce	305	119	186
Mietków	82	37	45
Siechnice	355	155	200
Sobótka	309	122	187
Żórawina	227	97	130
Razem: Powiat Wrocławski	2.429	1.053	1.376

Dane: Główny Urząd Statystyczny.

Wśród bezrobotnych mieszkańców Powiatu Wrocławskiego najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (27,25%). Osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe stanowiły 24,45% ogółu bezrobotnych. Wśród osób legitymujących się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym odsetek ten stanowi 19,80%, nieco mniej liczebną kategorię stanowią osoby z wykształceniem wyższym – 19,51%. Najmniejszy odsetek wśród bezrobotnych stanowią osoby legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 8,97%. Liczbę osób bezrobotnych na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2014 r. z podziałem na poziom wykształcenia i płeć obrazuje poniższy wykres.

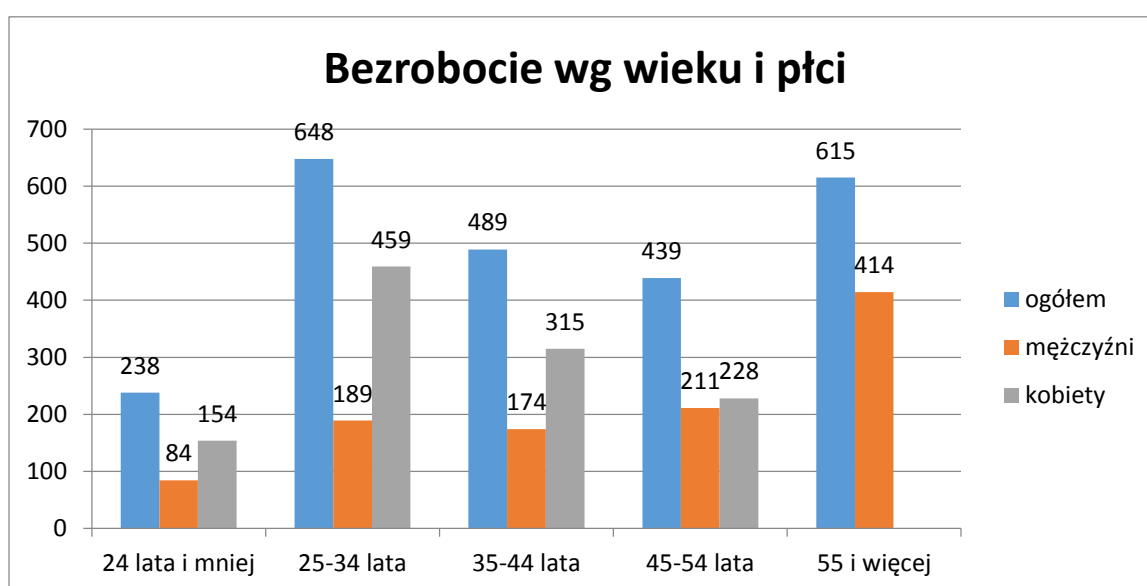
Wykres nr 4. Liczba osób bezrobotnych na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2014 r. z podziałem na poziom wykształcenia i płeć.

Dane: Główny Urząd Statystyczny.

Według stanu z 2014 r. najliczniejszą grupę bezrobotnych w Powiecie Wrocławskim stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata (26,67%). Drugą co do liczebności grupę tworzyły osoby, których wiek mieścił się w przedziale 55 i więcej lat (25,31%). Kolejną grupę stanowią osoby w wieku 35-44 lata (20,13%). Niewiele mniej liczebną kategorię wiekową stanowią osoby w przedziale 45-54 lata (18,07%). Do najmniej licznej kategorii należą osoby poniżej 24 roku życia (9,79%). Liczbę osób bezrobotnych z podziałem na kategorie wiekowe i płeć obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 5. Liczba osób bezrobotnych na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2014 r. z podziałem na kategorie wiekowe i płeć.

Dane: Główny Urząd Statystyczny.

Rozdział III

Problemy społeczne identyfikowane w Powiecie Wrocławskim

3.1. Ubóstwo

Ubóstwem nazywamy stan, w którym danej jednostce lub w grupie społecznej brakuje środków na zaspokajanie potrzeb, które są uznawane za niezbędne. Przy czym potrzebami podstawowymi są: wyżywienie, mieszkanie, ubranie, wykształcenie oraz ochrona zdrowia. Ubóstwo stanowi pojęcie zarówno ekonomiczne jak i socjologiczne, jest też uważane w innym rozumieniu - moralnym za cnotę. Ubóstwo jest również zjawiskiem niebezpiecznym, które może powodować długotrwałe skutki zarówno psychiczne jak i społeczne.

Bieda – określenie stosowane zamiennie z ubóstwem stanowi poważne zagrożenie dla realizowania celów oraz zadań życiowych jednostki, a także grupy społecznej. Bardzo poważny problem ubóstwa to jego samodzielna reprodukcja, co oznacza, że ubodzy rodzice wydają na świat dzieci, które pozostają w sferze biedy. W związku z wymienionym zagrożeniem stworzenia tzw. „zamkniętego koła” – należy stale ulepszać system wsparcia osób z rodzin ubogich, a także pracować nad uświadamianiem rodzin i motywowaniem ich do podjęcia działań w celu polepszenia poziomu swojego bytu.

Tabela nr 14. Skala problemu ubóstwa w latach 2012 – 2013 w gminach Powiatu Wrocławskiego.

Gmina	2012 r.		2013 r.	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Czernica	124	313	152	393
Długołęka	146	374	138	334
Jordanów Śląski	36	109	34	101
Kąty Wrocławskie	230	489	248	502
Kobierzyce	182	425	212	558
Mietków	27	61	29	59
Siechnice	146	407	190	479
Sobótka	3	3	11	11
Żórawina	69	136	69	101
Razem	963	2.317	1.083	2.538

Źródło: dane uzyskane z gminnych ośrodków pomocy społecznej.

Podsumowanie danych za rok 2013 z tabeli nr 14 daje nam liczbę 1.083 – jako sumę rodzin, w których występuje ubóstwo we wszystkich gminach Powiatu Wrocławskiego oraz liczbę 2.538 jako sumę osób w tych rodzinach.

Każdego roku Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej rozpatrują daną ilość wniosków dotyczących przyznania pomocy, gdzie jednym z głównych powodów jest udzielanie wsparcia.

Tabela nr 15. Rodziny, które otrzymały wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2010-2014 (dane procentowe).

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014
	Ilość rodzin				
Czernica	47	49	55	68	66
Długołęka	70	73	72	75	71
Jordanów Śląski	68	58	61	69	67
Kąty Wrocławskie	72	69	70	73	74
Kobierzyce	65	60	58	59	58
Mietków	5	11	37	32	29
Siechnice	72	69	66	75	72
Sobótka	5	4	5	5	4
Żórawina	61	58	41	36	29
Razem	465	451	465	492	470

Źródło: dane uzyskane z gminnych ośrodków pomocy społecznej.

Jak widać w poszczególnych gminach każdego roku wiele rodzin wymaga wsparcia spowodowanego brakiem środków do życia. Należy jednak zwrócić uwagę, iż liczba rodzin objętych pomocą nie oddaje w pełni skali problemu. Nadal wiele rodzin nie ujawnia swojego problemu, nie wie gdzie zwrócić się o wsparcie oraz jak to zrobić, wstydi się sytuacji, w której się znajduje. Bardzo ciężko odnotować tendencję dotyczącą spadku lub wzrostu ubóstwa w gminach. Jest to bowiem czynnik bardzo zmienny. Przykładem może być gmina Czernica, gdzie w latach 2010-2013 odnotowano wzrost ubóstwa, natomiast w roku 2014 – minimalny jego spadek.

3.2. Alkoholizm

Alkoholizm należy do jednej z przyczyn trudnej sytuacji życiowej mieszkańców Powiatu Wrocławskiego. Problem ten rzadko występuje samoistnie zazwyczaj bywa sprzężony z innym zjawiskiem np. bezrobociem lub ubóstwem.

Większość świadczeń z pomocy społecznej jest realizowana przy spełnieniu kryteriów dochodowych (ubóstwo) z jednoczesnym wystąpieniem jednej z okoliczności wymienionych przez ustawę i określoną w jej przepisach jako „powód udzielenia pomocy społecznej”.

Liczba udzielonego wsparcia/pomocy rodzinom przez GOPS - y funkcjonujące na terenie Powiatu Wrocławskiego z powodu alkoholizmu w latach 2012 – 2014 mają tendencję malejącą. Waha się jednak liczba osób w rodzinach, którym pomoc jest udzielana. W stosunku do roku 2012 kiedy to udzielono świadczenia łącznie 250 rodzinom liczba osób w rodzinie wyniosła 532 to w roku 2015 prognozuje się objęcie pomocą 218 rodzin pozostając przy 534 osobach dotkniętych tym problemem w rodzinie. Maleje liczba klientów borykających się z chorobą alkoholową ale rośnie liczba osób funkcjonujących w rodzinie z taką osobą, co może świadczyć o fakcie, że problem ten dotyczy częściej rodzin wielodzietnych.

Na przestrzeni lat 2012 - 2014 z powodu alkoholizmu udzielono wsparcia/pomocy 695 rodzinom łącznie 1.595 osobom przebywających w rodzinach zmagających się z tym problemem. Systematycznie utrzymuje się niewielka tendencja malejąca w liczbie udzielanego wsparcia/pomocy tym rodzinom. Od lat problem alkoholizmu dotyczy najliczniej mieszkańców gminy Długołęka, w której GOPS udzielił pomocy/wsparcia w tym zakresie 412 swoim mieszkańcom w latach 2012 - 2014. Kolejną gminą w której notuje się wysoką liczbę udzielanego wsparcia/pomocy wobec rodzin dotkniętych chorobą alkoholową jest gmina Kobierzyce, w której udzielono powyższej pomocy 141 rodzinom oraz gmina Czernica, w której udzielono wsparcia/ pomocy 107 rodzinom w tym samych przedziale czasowym.

Na uwagę zasługuje fakt, że skala problemu może być adekwatna do liczebności osób w niej zamieszkujących – gmina Długołęka jest jedną z najliczniejszych gmin. Pomimo jednak wysokiej liczby mieszkańców w gminie Kąty Wrocławskie czy Siechnicach skala problemu jest dużo mniejsza. Gmina Siechnice charakteryzuje się najmniejszą liczbą udzielanej pomocy/wsparcia swoim mieszkańcom w zakresie zmagania się z problemem alkoholowym, tylko 18 rodzin podobnie jak Sobótka 19 rodzin i w najmniejszej gminie - Jordanów Śląski 20 rodzinom.

Tabela nr 16. Liczba udzielonego wsparcia/pomocy przez GOPS z powodu alkoholizmu w latach 2012 – 2014.

Rok	Gmina	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2012	Czernica	36	84
	Długołęka	80	196
	Jordanów Śląski	7	17
	Kąty Wrocławskie	20	55
	Kobierzyce	45	45

	Mietków	18	34
	Siechnice	6	17
	Sobótka	3	6
	Żórawina	35	78
	Ogółem	250	532
2013	Czernica	34	84
	Długoleka	73	190
	Jordanów Śląski	6	15
	Kąty Wrocławskie	19	43
	Kobierzyce	42	89
	Mietków	16	35
	Siechnice	7	14
	Sobótka	8	8
	Żórawina	29	62
	Ogółem	234	540
2014	Czernica	37	78
	Długoleka	53	161
	Jordanów Śląski	7	18
	Kąty Wrocławskie	17	34
	Kobierzyce	54	133
	Mietków	16	43
	Siechnice	5	11
	Sobótka	8	17
	Żórawina	14	28
	Ogółem	211	523
2015	Czernica	37	78
	Długoleka	56	170
	Jordanów Śląski	6	15
	Kąty Wrocławskie	15	28
	Kobierzyce	59	140
	Mietków	18	48
	Siechnice	5	10
	Sobótka	3	9
	Żórawina	14	28
	Ogółem	213	526

Opracowanie własne

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego, w tym na przeciwdziałanie alkoholizmowi w poszczególnych gminach w latach 2012 – 2014 przedstawia się następująco.

Tabela nr 17. Środki finansowe wydatkowane w poszczególnych gminach na przeciwdziałanie alkoholizmowi.

Wys. środków finansowych		2012	2013	2014
Gmina				
Czernica		190.403	286.613	210.583
Długoleka		698.036	526.085	670.688
Jordanów Śląski		0.000	55.589	57.872
Kąty Wrocławskie		0.000	0.000	0.000
Kobierzyce		1.124.895	1.206.164	1.101.512
Mietków		0.000	0.000	0.000
Siechnice		323.187	262.000	325.541
Sobótka		259.000	260.000	260.000
Żórawina		182.872	136.090	140.786

Opracowanie własne

W większości przypadkach ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące na terenie Powiatu Wrocławskiego planują zmniejszenie środków finansowych na przeciwdziałanie zjawisku alkoholizmu być może z uwagi na zmniejszenie się liczby przypadków ich występowania. Jedynie Gmina Kobierzyce zakłada zwiększenie środków na rzecz profilaktyki. W stosunku do lat 2004-2014 problem alkoholizmu w tej gminie pogłębił się z 13 środowisk do 59 środowisk dotkniętych problemem alkoholowym, być może to argumentuje taki dysonans w wysokości przekazywanych i planowanych środków finansowych na przeciwdziałanie temu zjawisku w stosunku do pozostałych gmin Powiatu Wrocławskiego. O ponad połowę mniejsze środki (ale i tak w stosunku do pozostałych gmin bardzo wysokie) wykorzystala i planuje wykorzystać w tym samym celu gmina Długoleka gdzie notuje się najwięcej środowisk dotkniętych problemem alkoholizmu. Siechnice jako 3 z rzędu gmina, która przekazuje na ten cel równie wysokie środki różni od pozostałych duży dysonans pomiędzy skalą problemu a wysokością przekazywanych środków, gdyż Siechnice charakteryzują się najmniejszą liczbą udzielanej pomocy/wsparcia swoim mieszkańcom w zakresie zmagania się z problemem alkoholowym.

3.3.Narkomania

Zjawisko narkomanii można rozpatrywać z kilku punktów widzenia, ponieważ dotyka wymiaru psychologicznego, medycznego, rodzinnego, ekonomicznego czy społecznego. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) „narkomania jest to stan zatrucia okresowego lub chronicznego spowodowany powtarzającym się przyjmowaniem narkotyków w postaci

naturalnej lub syntetycznej”. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii definiuje ten stan jako: „stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie”. Narkomania charakteryzuje się: tzw. głodem narkotycznym, przymusem zażywania środków odurzających, chęcią zdobycia narkotyku za wszelką cenę i wszystkimi sposobami.

Tabela nr 18. Skala zjawiska narkomanii na poziomie gminnym w Powiecie Wrocławskim w latach 2012 – 2014.

Lata	2012		2013		2014		Razem
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Czernica	2	3	1	1	3	5	9
Długołęka	1	1	1	1	1	1	3
Jordanów Śląski	0	0	0	0	0	0	0
Kąty Wrocławskie	2	2	2	3	1	2	7
Kobierzyce	1	1	5	9	3	6	16
Siechnice	0	0	0	0	0	0	0
Sobótka	1	1	0	0	0	0	0
Mietków	0	0	0	0	0	0	0
Żórawina	2	3	2	2	8	17	22
Razem:							57

Źródło: dane z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej w Powiecie Wrocławskim.

Zjawisko narkomanii w Powiecie Wrocławskim stanowi narastające zagrożenie współczesnego społeczeństwa. Dynamika narkomanii jest zróżnicowana. W skali Powiatu zjawisko narkomanii nie występuje we wszystkich gminach, brak jest również szczegółowych danych określających jego rozmiar.

Narkomania najczęściej dotyka ludzi młodych, również młodzieży i dzieci, jednak dokładna statystyka nie jest możliwa z uwagi na brak dokładnego zbadania tego obszaru.

Praca z osobami sięgającymi po środki odurzające wchodzi w obszar pracy gminy i jest uregulowana art. 7 pkt 13 ustawy o pomocy społecznej.

Uzyskane z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej (tj. Czernicy, Długoleki, Jordanowa Śląskiego, Kątów Wrocławskich, Kobierzyc, Siechnic, Sobótki Mietkowa oraz Żórawiny) dane ukazują, iż istnieje problem narkomanii (ok. 33 osób). Jednak tak mała ilość wykazanych osób świadczy o braku zdiagnozowania zjawiska narkomanii, który bardzo często łączy się z innymi uzależnieniami, np. nadużywaniem alkoholu. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na popadanie w nałóg są problemy osobiste, trudne warunki życia, wpływ środowiskowy lub chęci oderwania się od szarej rzeczywistości. Młodzież częściej sięga po środki odurzające w sytuacjach chęci akceptacji przez rówieśników, braku wiedzy o narkotykach, kontaktu z osobami uzależnionymi, rozładowaniu napięcia czy powielaniu złych nawyków. Należy również wspomnieć o coraz łatwiejszym dostępie do środków zakazanych.

W celu przeciwdziałania narastania zjawiska narkomanii konieczne jest wzmocnienie działań profilaktycznych. Cel ten winien być realizowany poprzez aktywne działanie gmin w Powiecie Wrocławskim oraz przez działanie Punktów Konsultacyjnych występujących przy Gminach. Najważniejszym zadaniem jest podjęcie decyzji o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej leczenia w zakładzie lecznictwa odwykowego oraz propagowanie trzeźwości i skutków uzależnienia wobec nastolatków.

3.4.Sieroctwo i zdarzenia losowe

Sieroctwo jest rozumiane jako sieroctwo biologiczne oraz sieroctwo społeczne. W tym ostatnim zakresie zostało ono zawężone i obejmuje jedynie dzieci pozostające w pieczy zastępczej. Oznacza to, że za moment pojawienia się problemu sieroctwa przyjęto moment przejęcia opieki nad dzieckiem przez instytucje pieczy zastępczej (rodzinne lub instytucjonalne).

Tabela nr 19. Ilość dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej (stan na 30.06.2015 r.).

Rodzaj pieczy zastępczej	
Ilość dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Ilość dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej
44	233

Opracowanie własne

Sieroty społeczne w coraz większej liczbie pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera lub konflikty rodzinne; popełniane są przez rodziców błędy wychowawcze albo występuje brak przyjmowania odpowiedzialności za dzieci, są zerwane więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana bezrobociem. Jedną z form pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej jest umieszczenie ich w rodzinie zastępczej. Rodzina zastępcza to rodzina, która z założenia krótkoterminowo opiekuje się i wychowuje dzieci, które zostały osierocone, odrzucone lub których rodzice nie są w stanie zapewnić im bezpieczeństwa i opieki.

Rodzinną pieczę zastępczą to system pieczy zastępczej, w skład którego wchodzi spokrewnione, zawodowe i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka.

Rodzinną pieczę zastępczą to:

- rodzina zastępcza spokrewniona – rodzina zastępcza, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, będący/będąca krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- rodzina zastępcza niezawodowa – rodzina zastępcza, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, nie będący krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- zawodowa rodzina zastępcza, pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – rodzina zastępcza, w której umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej,
- zawodowa specjalistyczna – rodzina zastępcza, w której umieszcza się w szczególności dzieci niepełnosprawne i dzieci skierowane na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich lub małoletnie matki z dziećmi,
- rodzinny dom dziecka – tworzony jest przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, sprawującą opiekę nad łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

Instyucjonalna pieczę zastępcza to system pieczy zastępczej sprawowany w formie całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza:

- typu rodzinnego – zapewnia opiekę dzieciom w różnym wieku, w tym dorastającym i usamodzielniającym się, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu,

- typu interwencyjnego – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem powyżej 10. roku życia w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki. Pobyt w placówce nie może trwać dłużej niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w pieczy zastępczej (w sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze),
- typu socjalizacyjnego – zapewnia całodobową opiekę i wychowanie nad dziećmi powyżej 10. roku życia, których powrót do domu nie jest możliwy. W sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze,
- typu specjalistycznego – terapeutycznego – zapewnia opiekę nad dziećmi powyżej 10. roku życia o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności;

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wrocławskiego przedstawia poniższa zestawienia:

Tabela nr 20. Rodzinna piecza zastępcza na terenie Powiatu Wrocławskiego (stan na 30.06.2015 r.).

Forma rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodziny zastępcze spokrewnione	88	114
Rodziny zastępcze niezawodowe	59	75
Rodziny zastępcze zawodowe	6	21
RDD	4	23

Opracowanie własne

Tabela nr 21. Instytucjonalna piecza zastępcza na terenie Powiatu Wrocławskiego (stan na 30.06.2015 r.).

Rodzaj placówek opiekuńczo - wychowawczych	Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych	Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo - wychowawczych
Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego	2	28
Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu interwencyjnego	1	14
Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu specjalistyczno - terapeutyczna	1	14

Opracowanie własne

Analiza powodów zawiązania rodziny zastępczej pokazuje, że najczęściej źródłem takiej sytuacji są problemy społeczne w tym patologie, odpowiadające na trwałą (rzadziej czasową) dysfunkcję rodziny. Szczegółową analizę powodów umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej obrazuje poniższa tabela:

Tabela nr 22. Przyczyny umieszczenia w pieczy zastępczej, w odniesieniu do dzieci przebywających w różnych formach rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 r. (stan na 30.06.2015 r.).

L.p.	Przyczyna umieszczenia	Forma pieczy zastępczej			
		Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	RDD
1	Sieroctwo	4	1	0	0
2	Pólsieroctwo	9	7	2	0
3	Uzależnienia rodziców, w tym:	66	25	8	13
3a	Alkoholizm	66	25	8	13
4	Przemoc w rodzinie	1	0	2	1
5	Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	25	31	7	8
6	Niepelnosprawność co najmniej jednego z rodziców	5	4	1	1
7	Ubóstwo	0	0	0	0
8	Bezrobocie	0	0	0	0
9	Nieodpowiednie warunki mieszkaniowe	0	0	0	0
11	Pobył za granicą co najmniej jednego z rodziców	3	0	0	0
12	Długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	1	3	1	0
13	Inne	0	3	0	0

Opracowanie własne

Przez zdarzenie losowe należy rozumieć każde zdarzenie, które nie będzie następstwem naturalnego przebiegu wydarzeń. Pojęcie to sprowadza się do tego, że wydarzyło się coś co nie było przewidziane. Do takich sytuacji zaliczyć można np. powódź, pożar, zniszczenie domu, śmierć jedyne go żywiciela rodziny. Z uwagi na fakt, że w takich sytuacjach osoba lub rodzina nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić najniezbędniejszych potrzeb wówczas powstaje sytuacja kryzysowa. Zaistnienie zdarzenia losowego i wystąpienie sytuacji kryzysowej jest przesłanką do udzielenia pomocy społecznej. Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Wrocławskim

udzielają pomocy głównie w przypadkach związanych ze zniszczeniami spowodowanymi zdarzeniami losowymi takimi jak: pożar, powódź oraz inne szkody spowodowane zjawiskami atmosferycznymi. Rodzinom i osobom, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej oprócz zasiłków celowych udziela się pomocy rzeczowej np. zakup posiłków, środków czystości, odzieży, pomocy prawnej i psychologicznej.

Tabela nr 23. Zdarzenia losowe w gminach Powiatu Wrocławskiego w latach 2012-2015 wraz z prognozą.

Gmina	Zdarzenia losowe ogółem			
	2012	2013	2014	Prognoza
Czernica	1	0	4	2
Długołęka	0	2	2	2
Jordanów Śląski	1	5	0	1
Kąty Wrocławskie	0	1	1	0
Kobierzyce	0	1	1	0
Mietków	2	1	0	0
Siechnice	7	3	5	3
Sobótka	1	0	2	1
Żórawina	0	2	1	0

Źródło: dane uzyskane z gminnych ośrodków pomocy społecznej.

Z powyższej tabeli wynika, że w 2012 roku zdarzenie losowe dotyczyło 12 rodzin, zaś w 2015 roku 16 rodzin. Należy zwrócić uwagę, że takie gminy jak: Siechnice, Czernica, Długołęka, Sobótka i Jordanów Śląski zaprognozowały w swoich planach budżetowych środki na ewentualne zdarzenia losowe.

3.5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1493 z późn. zm.) formułuje zadania dla instytucji samorządowych i państwowych w celu zwalczania i zapobiegania zjawisku przemocy, co jeszcze do niedawna było problemem marginalizowanym. Nadrzędnym, wspólnym celem działań instytucji jest zmniejszenie rozmiarów przemocy, pomoc i wsparcie osób uwikłanych w ten proces.

Zgodnie z ww. ustawą przemoc definiuje się jako: „jednorazowe albo powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Podstawowe kryteria, na podstawie których rozpoznaje się przemoc w rodzinie to: intencjonalność, dysproporcja sił, naruszanie godności i praw, powodowanie cierpienia i szkód.

Przemoc w rodzinie może mieć postać:

- przemocy fizycznej, np. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy,

- przemocy psychicznej, np. wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.,

- przemocy seksualnej, np. wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.,

- przemocy ekonomicznej, np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny.

Tabela nr 24. Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy w latach 2011-2014.

Gmina	Rok	przemoc				
		fizyczna	seksualna	ekonomiczna	psychiczna	inne
Czernica	2011	2	0	0	3	1
	2012	3	0	0	2	0
	2013	0	0	0	0	0
	2014	1	0	0	1	0
Długoleka	2011	4	0	0	3	1
	2012	8	0	0	8	3
	2013	9	0	0	9	13
	2014	14	2	2	16	4
Jordanów Śląski	2011	bd*	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	1	0	0	1	0
	2013	0	0	0	0	0
	2014	4	0	2	6	0
Kąty Wrocławskie	2011	7	0	0	5	3
	2012	7	1	0	7	0
	2013	0	0	0	1	0
	2014	12	0	2	20	13
Kobierzyce	2011	bd*	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	4	0	0	5	3
	2013	4	4	4	4	4
	2014	7	0	4	14	1
Mietków	2011	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie				
	2012					
	2013					
	2014	3	0	1	5	2
Siechnice	2011	bd*	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0	0
	2014	4	0	0	7	2

Sobótka	2011	7	0	0	11	2
	2012	1	0	0	1	0
	2013	0	0	0	1	0
	2014	14	0	5	22	2
Żórawina	2011	bd*	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	1	0	0	1	0
	2013	1	0	0	1	1
	2014	12	0	6	18	1
RAZEM	2011	20	0	0	22	7
	2012	25	1	0	25	6
	2013	14	4	4	16	18
	2014	71	2	22	109	25

*bd – brak danych;

Źródło: dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu.

Według powyższej tabeli najczęściej przypadków przemocy fizycznej i przemocy psychicznej odnotowano w 2012 r. Dane pokazują, że w 2014 r. (podobnie, jak w 2013 r.) odnotowano najczęściej przypadków przemocy psychicznej (109 przypadków) i fizycznej (71 przypadków). W 2014 r. wystąpiły również 2 przypadki przemocy seksualnej na terenie Powiatu Wrocławskiego, natomiast w stosunku do 2013 r. wzrosła liczba przypadków przemocy ekonomicznej.

Do zadań własnych powiatu w ramach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie należy w szczególności opracowanie i realizacja:

- powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie od 2010 r. w każdej gminie powinien powstać i funkcjonować zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ww. ustawa nakłada na gminę obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach pracy zespołu interdyscyplinarnego, który tworzą przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty,

ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, a także kuratorzy sądowi. W skład zespołu mogą wchodzić również: prokuratorzy i przedstawiciele innych podmiotów, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W Powiecie Wrocławskim działa 9 Zespołów Interdyscyplinarnych, po jednym w każdej gminie. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu gmin Powiatu Wrocławskiego zapewniają obsługę administracyjną działającym Zespołom Interdyscyplinarnym, które w sytuacji przemocy w rodzinie prowadzą procedurę „Niebieskie Karty”. Określa ona sposób interwencji wobec przemocy w rodzinie. Na procedurę tę składa się odpowiednia dokumentacja i tryb postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Obowiązuje ona w policji od 1998 roku, a w pomocy społecznej od 2004 roku. Jest zalecana także do stosowania przez gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, w przypadku gdy w rodzinie występuje również problem alkoholowy.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245) uregulowany został sposób postępowania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – od momentu zgłoszenia zdarzenia poprzez działania ukierunkowane na pomoc osobie dotkniętej przemocą w rodzinie oraz działania skierowane na osobę stosującą przemoc w rodzinie, a także sposób monitorowania sytuacji rodziny dotkniętej przemocą.

Tabela nr, 25. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” – ogółem w latach 2011-2014.

Gmina	Rok	Ogółem
Czernica	2011	3
	2012	3
	2013	0
	2014	1
Długołęka	2011	8
	2012	42
	2013	38
	2014	49
Jordanów Śląski	2011	bd*
	2012	1

	2013	0
	2014	6
Kąty Wrocławskie	2011	10
	2012	8
	2013	1
	2014	20
Kobierzyce	2011	bd *
	2012	5
	2013	4
	2014	15
Mietków	2011	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie
	2012	
	2013	
	2014	5
Sobótka	2011	12
	2012	2
	2013	2
	2014	22
Siechnice	2011	bd *
	2012	0
	2013	0
	2014	7
Żórawina	2011	bd *
	2012	1
	2013	1
	2014	18
RAZEM	2011	30
	2012	30
	2013	20
	2014	110

*bd – brak danych;

Źródło: dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu.

Zgodnie z art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163) – pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które m.in. doświadczają przemocy w rodzinie. Dane zebrane od Ośrodków Pomocy Społecznej z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego, a zawarte w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej wskazują liczbę rodzin objętych pomocą, które doświadczyły przemocy w rodzinie w latach 2012-2014.

Analiza poniższych danych w tabeli wskazuje, że w 2014 r. najwięcej rodzin z terenu Powiatu Wrocławskiego (64) i osób w rodzinach (226) zostało objętych pomocą. Wynik ten może świadczyć o tym, że temat przemocy przestaje być tematem tabu, gdyż coraz więcej osób ma odwagę zwrócić się po pomoc do odpowiedniej instytucji.

Tabela nr 26. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego objętych pomocą, które doświadczyły przemocy w rodzinie w latach 2012-2014.

	Liczba rodzin, które doświadczyły przemocy w rodzinie			Liczba osób w tych rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Czernica	1	2	3	4	8	8
Długołęka	13	10	11	49	46	50
Jordanów Śląski	3	1	2	9	4	9
Kąty Wrocławskie	4	5	12	17	19	41
Kobierzyce	20	17	24	80	71	87
Mietków	0	0	0	0	0	0
Siechnice	0	1	3	0	1	7
Sobótka	1	2	2	3	8	8
Żórawina	1	1	7	3	3	16
Razem	43	39	64	165	160	226

Źródło: dane na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego.

W poniższej tabeli zamieszczono dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu wskazujące liczbę osób w Powiecie Wrocławskim, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w latach 2011-2014.

Tabela nr 27. Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w latach 2011-2014).

Gmina	Rok	Ogółem	w tym:		
			kobiety	mężczyźni	dzieci
Czernica	2011	3	3	0	0
	2012	3	3	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	1	1	0	0
Długołęka	2011	8	5	0	3
	2012	14	9	1	4
	2013	26	15	3	8
	2014	34	15	5	14
Jordanów Śląski	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	2	1	0	1
	2013	0	0	0	0
	2014	6	6	0	0
Kąty Wrocławskie	2011	10	7	2	1
	2012	9	8	0	1
	2013	1	1	0	0
	2014	28	18	2	8
Kobierzyce	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	5	4	1	0
	2013	14	4	1	9
	2014	31	14	2	15
Mietków	2011	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie			
	2012	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie			
	2013	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie			
	2014	7	5	bd*	2
Sobótka	2011	20	12	0	8
	2012	5	2	0	3
	2013	2	2	0	0

	2014	22	21	1	0
Siechnice	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	9	7	0	2
Żórawina	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	1	1	0	0
	2013	3	2	1	0
	2014	38	23	4	11
RAZEM	2011	41	27	2	12
	2012	39	28	2	9
	2013	46	24	5	17
	2014	176	110	14	52

*bd – brak danych;

Źródło: dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu.

Powyższa tabela wskazuje, iż w latach 2011-2014 zdecydowaną większość osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą stanowią kobiety. W drugiej kolejności grupą zagrożoną lub doświadczającą przemocy w rodzinie są dzieci. Z analizy danych wynika, że rzadziej ofiarami przemocy są mężczyźni (najwięcej takich przypadków odnotowano w 2014 r.). Mężczyźni są najczęściej osobami, które stosują przemoc wobec partnerek lub dzieci.

Tabela nr 28. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (w latach 2011-2014).

Gmina	Rok	Ogółem	w tym:		
			kobiety	mężczyźni	nieletni
Czernica	2011	3	0	3	0
	2012	3	0	3	0
	2013	0	0	0	0
	2014	1	0	1	0
Długołęka	2011	4	0	4	0
	2012	10	0	10	0
	2013	13	2	11	0

	2014	15	1	14	0
Jordanów Śląski	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	1	0	1	0
	2013	0	0	0	0
	2014	6	0	6	0
Kąty Wrocławskie	2011	10	1	8	1
	2012	8	0	8	0
	2013	1	0	1	0
	2014	20	2	18	0
Kobierzyce	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	5	2	3	0
	2013	4	1	3	0
	2014	15	0	15	0
Mietków	2011	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie			
	2012				
	2013				
	2014	5	bd*	5	0
Sobótka	2011	12	1	11	0
	2012	2	0	2	0
	2013	2	0	2	0
	2014	22	1	21	0
Siechnice	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	7	0	7	0
Żórawina	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	1	0	1	0
	2013	1	1	0	0
	2014	18	1	17	0
RAZEM	2011	29	2	26	1
	2012	30	2	28	0
	2013	21	4	17	0

	2014	109	5	104	0
--	-------------	------------	----------	------------	----------

*bd – brak danych;

Zródło: dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu.

Z powyższej tabeli wynika, iż w 2014 r. znacznie wzrosła w stosunku do 2013 r. ogólna liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc.

Tabela 29 prezentuje dane dotyczące liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie i będących pod wpływem alkoholu. Wynika z niej, że nadużywanie alkoholu może być przyczyną stosowania przemocy oraz, że najczęściej przemoc stosują mężczyźni będący pod wpływem alkoholu. Najwięcej takich przypadków odnotowano w 2014 r.

Tabela nr 29. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będących pod wpływem alkoholu (w latach 2011-2014).

Gmina	Rok	Ogółem	w tym:		
			kobiety	mężczyźni	nieletni
Czernica	2011	1	0	1	0
	2012	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	0	0	0	0
Długołęka	2011	2	0	2	0
	2012	8	0	8	0
	2013	11	1	10	0
	2014	11	bd*	11	bd*
Jordanów Śląski	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	5	0	5	0
Kąty Wrocławskie	2011	6	0	6	0
	2012	4	0	4	0
	2013	1	0	1	0
	2014	18	0	18	0
Kobierzyce	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0

	2013	0	0	0	0
	2014	9	bd*	9	bd*
Mietków	2011	Gmina wchodzi w skład KP Kąty Wrocławskie			
	2012				
	2013				
	2014	5	0	5	
Sobótka	2011	12	1	11	0
	2012	1	0	1	0
	2013	1	0	1	0
	2014	18	0	18	0
Siechnice	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0
	2013	0	0	0	0
	2014	4	0	4	0
Żórawina	2011	bd*	bd*	bd*	bd*
	2012	0	0	0	0
	2013	1	1	0	0
	2014	14	0	14	0
RAZEM	2011	21	1	20	0
	2012	13	0	13	0
	2013	14	2	12	0
	2014	84	0	84	0

*bd – brak danych;

Źródło: dane Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP we Wrocławiu.

Przedstawione liczby potwierdzają, że przemoc w rodzinie jest zjawiskiem ciągle nam towarzyszącym. Zapewne nie jesteśmy w stanie całkowicie zapobiec problemowi przemocy, ale można zmniejszyć jej rozmiary poprzez podejmowanie interdyscyplinarnych działań przez organy ścigania, wymiar sprawiedliwości, pomoc społeczną, oświatę, ochronę zdrowia, gdyż każda z tych instytucji dysponuje innymi narzędziami i tylko poprzez połączenie sił możemy skutecznie przeciwdziałać przemocy.

Zgodnie z art. 207 Kodeksu karnego, ten, kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny

lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli czyn ten połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jeżeli następstwem przemocy jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Rozpoznanie przemocy w rodzinie i wypełnienie „Niebieskiej Karty” przez policjanta, pracownika socjalnego czy członka gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych to początek procesu pomagania. Każda z tych służb ma w swoich zapisach ustawowych możliwość i obowiązek korzystania z pomocy innych osób, instytucji i organizacji, a także obowiązek współpracy. Sprawy dotyczące przemocy w rodzinie są sprawami trudnymi, dotyczącymi różnych środowisk rodzinnych. W bardzo wielu przypadkach poszkodowani nie chcą współpracować z Policją, a także z instytucjami działającymi na rzecz rodziny, w celu ukarania osoby stosującej przemoc, który jest jednocześnie członkiem ich rodziny.

Istotną rolę w zapobieganiu występowania przemocy stanowią wszelkie działania profilaktyczne, edukacyjne i informacyjne, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w środowisku rodzinnym, a także działania o charakterze interwencyjnym wobec osób uwikłanych w przemoc w rodzinie.

Na terenie Powiatu Wrocławskiego, m. in. w powiatowych szkołach oraz placówkach oświatowych prowadzona jest profilaktyka dotycząca zjawiska przemocy domowej. Różnego rodzaju działania, tj. warsztaty i zajęcia psychoedukacyjne dla dzieci, młodzieży i rodziców dotyczące zjawiska przemocy i agresji, programy profilaktyczne, kampanie informacyjne, promowanie nieagresywnych metod radzenia sobie w sytuacji konfliktu w powyższym zakresie mają na celu edukację dzieci i młodzieży, poszerzenie ich wiedzy w zakresie zjawiska przemocy, jej przyczyn i skutków oraz możliwych sposobów radzenia sobie. Pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu promują informacje dotyczące profilaktyki przemocy, a także edukują w zakresie zachowań nieagresywnych. Przekazują mieszkańcom Powiatu Wrocławskiego informacje na temat tego, czym jest przemoc domowa, jak można ją rozpoznać, gdzie należy szukać pomocy i jak taka pomoc może wyglądać. Osobom zainteresowanym problematyką przemocy udzielana jest kompleksowa informacja – zarówno w ramach interwencji kryzysowej, jak i w ramach pracy z rodzinami zastępczymi/Rodzinnymi Domami Dziecka. Poza tym, osoby pracujące w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Wrocławskiego stale uczestniczą w systematycznym doskonaleniu poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach, seminariach oraz konferencjach.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu prowadzi Dyżurny Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. W II i III wtorek każdego miesiąca od godziny 16:00 do 17:00 psycholog odbywa dyżur w trakcie, którego służy wsparciem oraz profesjonalną pomocą psychologiczną. Tabela 30 prezentuje zestawienie liczby osób, które skorzystały z Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie na przestrzeni lat 2013 - 2014.

Tabela nr 30. Liczba osób korzystających z Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2013 – 2014.

Liczba osób, które skorzystały z Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego	
2013	2014
7	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W 2013 r. było 7 zgłoszeń (w tym 4 zgłoszenia osobiste oraz 3 telefoniczne), podczas których ze wsparcia skorzystało 7 osób. W 2014 r. odnotowano 13 zgłoszeń, wszystkie to zgłoszenia osobiste. Łącznie z Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego skorzystało 17 osób. Udzielono wówczas porad psychologicznych oraz wsparcia.

Ponadto przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie została opracowana broszura informacyjna o Dyżurnym Punkcie Konsultacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, która została m.in. rozesłana do gminnych ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wrocławskiego, była udostępniana w siedzibie Centrum oraz podczas wydarzeń okolicznościowych i konferencji związanych m.in. z problematyką przemocy w rodzinie.

Obecnie na terenie Powiatu Wrocławskiego nie funkcjonuje ośrodek interwencji kryzysowej. Dane statystyczne wskazują niewielką liczbę osób, które skorzystały lub byłyby zainteresowane skorzystaniem z miejsca w ośrodku wsparcia lub interwencji kryzysowej. W pojedynczych przypadkach miejsce ww. formach wsparcia zapewniano osobom potrzebującym z terenu Powiatu Wrocławskiego.

Tabela nr 31. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego, które skorzystały lub zgłaszały potrzebę skorzystania z Ośrodka Interwencji Kryzysowej (OIK) w 2014 r.

Liczba osób a Ośrodek Interwencji Kryzysowej w 2014 r.		
Gminy	Osoby, które skorzystały z OIK	Osoby, które zgłaszały potrzebę skorzystania z OIK
Czernica	0	0
Długołęka	3	3
Jordanów Śląski	0	0
Kąty Wrocławskie	7	3
Kobierzyce	0	0
Mietków	0	0
Siechnice	0	0
Sobótka	0	0
Żórawina	0	0
Razem	10	6

Źródło: dane Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Wrocławskiego.

3.6. Interwencja kryzysowa

W Powiecie Wrocławskim dla mieszkańców prowadzone są działania w zakresie interwencji kryzysowej, które realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu. W ramach interwencji kryzysowej jest świadczona pomoc dla osób dotkniętych kryzysem.

Interwencja kryzysowa jest działaniem zmierzającym do odzyskania przez osobę dotkniętą kryzysem – zdolności do jego samodzielnego pokonania. W przypadku Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie ma charakter pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej. Służy kompleksowemu wsparciu osoby w kryzysie. Poradnictwo specjalistyczne świadczone jest w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Realizacja zadań w zakresie interwencji kryzysowej przez PCPR w 2014 r. polegała na udzielaniu wsparcia w sytuacji zgłoszenia kryzysu, wszystkim mieszkańcom Powiatu

Wrocławskiego. Zgłoszeń tych dokonywały zarówno osoby samodzielnie poszukujące pomocy, jak i instytucje powołane do zapewnienia bezpieczeństwa oraz wsparcia w trudnej sytuacji, które występowały do nas w sprawach mieszkańców Powiatu.

Zadania Centrum w zakresie interwencji kryzysowej dotyczyły diagnozy problemu – co wymagało uzyskania informacji na temat źródeł kryzysu od osoby dotkniętej problemem, a następnie udzieleniu odpowiedniego wsparcia, zależnie od rodzaju kryzysu i potrzeb osoby zagrożonej. Pomoc obejmowała, m.in.: wsparcie informacyjne, wsparcie psychologiczne, rozmowę (konsultację) z klientem, pracę psychologa, a także przekazanie sprawy do realizacji w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych (w przypadku przemocy w rodzinie) do właściwego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Wrocławskiego.

W 2014 r. odbyło się łącznie 37 spotkań (w tym 33 z psychologiem) z klientami w ramach interwencji kryzysowej (nie licząc interwencji innego rodzaju, tj. kontaktów telefonicznych – 47, e-mail - 10). Wszystkie spotkania w ramach interwencji kryzysowej odbyły się w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Tabela nr 32. Liczba spotkań z psychologiem w ramach interwencji kryzysowej w latach 2013 - 2014.

Liczba spotkań z psychologiem w ramach interwencji kryzysowej	
2013	2014
15	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Tabela nr 33. Liczba osób korzystających z pomocy w ramach interwencji kryzysowej w latach 2013 - 2014.

Liczba osób korzystających z pomocy w ramach interwencji kryzysowej	
2013	2014
42	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W ramach interwencji z pomocy skorzystało 50 osób, w tym 24 osoby z terenu Powiatu Wrocławskiego. W 6 przypadkach nie było podanej informacji o miejscu zamieszkania. 20 osób, które najczęściej zgłaszały problem telefonicznie i otrzymały przeważnie wsparcie informacyjne

w ramach interwencji kryzysowej mieszkały poza terenem Powiatu Wrocławskiego (głównie we Wrocławiu).

Tabela nr 34. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego objętych interwencją kryzysową latach 2012-2014.

	Liczba rodzin objętych interwencją kryzysową			Liczba osób w tych rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Czernica	6	8	4	12	20	7
Długołęka	0	0	0	0	0	0
Jordanów Śląski	0	0	0	0	0	0
Kąty Wrocławskie	0	2	0	0	3	0
Kobierzyce	0	0	0	0	0	0
Mietków	1	0	0	1	0	0
Siechnice	0	1	0	0	1	0
Sobótka	0	0	0	0	0	0
Żórawina	0	0	0	0	0	0
Razem	7	11	4	13	24	7

Źródło: dane na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego.

Powyższe dane wskazują, że w latach 2012-2014 najwięcej osób objętych działaniami w ramach interwencji kryzysowej we wszystkich gminach Powiatu Wrocławskiego było w 2013 r. W 2014 r. wsparciem objęto najwięcej rodzin w gminie Czernica.

Podjęmowane interwencje, zarówno przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, jak i poszczególne gminy dotyczyły różnorodnych sytuacji kryzysowych, m.in. trudnej sytuacji rodzinnej, przemocy w rodzinie, problemów małżeńskich, problemów osobistych lub wychowawczych, niepełnosprawności, opieki nad starszą osobą, problemu alkoholowego oraz w ramach wsparcia informacyjnego pytań o instytucje specjalistyczne.

3.7. Niepełnosprawność

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. teren Powiatu Wrocławskiego zamieszkuje 10.382 osoby niepełnosprawne, co stanowi 8,69% ogółu mieszkańców Powiatu

Wrocławskiego w analizowanym okresie. W wymienionej grupie osób niepełnosprawnych dominowały kobiety (52,76%), natomiast mężczyźni stanowili 47,24%.

Odsetek osób niepełnosprawnych w Powiecie Wrocławskim (2011 r.)¹ w odniesieniu do województwa dolnośląskiego wyniósł 2,70%, natomiast w stosunku do całego kraju 0,22%.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu w 2014 r. wydał 1.166 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym 187 dla osób przed 16 rokiem życia oraz 979 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia zamieszkałych na terenie Powiatu Wrocławskiego.

Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności wśród mieszkańców Powiatu Wrocławskiego są upośledzenia narządu ruchu (311 wydanych orzeczeń), a następnie choroby neurologiczne (219 wydanych orzeczeń) oraz choroby układów oddechowego i krążenia (186 wydanych orzeczeń). Wśród częstej przyczyny wydawanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności znajdują się też choroby psychiczne. W 2014 r. z tego powodu wydano 69 orzeczeń.

Tabela nr 35. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.

L.p.	Przyczyny niepełnosprawności	Liczba orzeczeń
1.	01-U - upośledzenie umysłowe	41
2.	02-P - choroby psychiczne	69
3.	03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	32
4.	04-O - choroby narządu wzroku	32
5.	05-R - upośledzenia narządu ruchu	311
6.	06-E - epilepsja	50
7.	07-S - choroby układów oddechowego i krążenia	186
8.	08-T - choroby układu pokarmowego	61
9.	09-M - choroby układu moczowo-płciowego	64
10.	10-N - choroby neurologiczne	229

¹ Z uwagi na aktualny brak oficjalnych danych dotyczących liczby osób niepełnosprawnych w Powiecie Wrocławskim analizie zostały poddane informacje z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r.

11.	11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	67
12.	12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe	24
13.	Razem	1166

Dane: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

Wśród orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych w 2014 r. dla osób niepełnosprawnych obu płci dominują mężczyźni.

Tabela nr 36., Liczba wydanych w 2014 r. orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i płci dla osób powyżej 16 r. życia.

L.p.	Przyczyny niepełnosprawności	Płeć	
		Kobieta	Mężczyzna
1.	01-U - upośledzenie umysłowe	11	13
2.	02-P - choroby psychiczne	33	29
3.	03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	6	13
4.	04-O - choroby narządu wzroku	16	11
5.	05-R - upośledzenia narządu ruchu	129	161
6.	06-E - epilepsja	16	20
7.	07-S - choroby układów oddechowego i krążenia	57	117
8.	08-T - choroby układu pokarmowego	17	37
9.	09-M - choroby układu moczowo-płciowego	49	12
10.	10-N - choroby neurologiczne	73	108

11.	11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	28	17
12.	12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe	0	6
13.	Razem	435	544

Dane: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

Z 979 osób, które w 2014 r. otrzymały orzeczenia o stopniu niepełnosprawności 790 nie pozostaje w zatrudnieniu. Najliczniejszą grupę osób niezatrudnionych stanowią osoby niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności z przyczyną 05-R – upośledzenia narządu ruchu (223 osoby), 07-S – choroby układów oddechowego i krążenia (149 osób), 10-N – choroby neurologiczne (136 osób) oraz 02-P – choroby psychiczne (58 osób).

Tabela nr 37. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i zatrudnienia dla osób powyżej 16. roku życia w 2014 r.

L.p.	Przyczyny niepełnosprawności	Zatrudnienie	
		Tak	Nie
1.	01-U - upośledzenie umysłowe	0	24
2.	02-P - choroby psychiczne	4	58
3.	03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	2	17
4.	04-O - choroby narządu wzroku	5	22
5.	05-R - upośledzenia narządu ruchu	67	223
6.	06-E - epilepsja	11	25
7.	07-S - choroby układów oddechowego i krążenia	25	149

8.	08-T - choroby układu pokarmowego	7	47
9.	09-M - choroby układu moczowo-płciowego	14	47
10.	10-N - choroby neurologiczne	45	136
11.	11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	9	36
12.	12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe	0	6
13.	Razem	189	790

Dane: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

Wśród bezrobotnych i poszukujących pracy mieszkańców Powiatu Wrocławskiego zarejestrowanych na koniec 2014 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu znajdowały się 203 osoby niepełnosprawne, co stanowiło ok. 8,35% wszystkich zarejestrowanych w PUP bezrobotnych mieszkańców Powiatu. Szczegółowe dane z podziałem na gminy obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 38. Niepełnosprawni bezrobotni zarejestrowani w PUP w 2014 r. wg gmin.

Gmina	Niepełnosprawni bezrobotni
Czernica	23
Długołęka	32
Jordanów Śląski	10
Kąty Wrocławskie	37
Kobierzyce	18
Mietków	9

Siechnice	32
Sobótka	28
Żórawina	14
Razem	203

Dane: Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu.

W ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej niepełnosprawni mieszkańcy Powiatu Wrocławskiego mogą korzystać ze wsparcia Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu. Tabela 5. ukazuje ilość osób niepełnosprawnych, które uzyskały w 2014 r. pomoc PCPR w podziale na poszczególne rodzaje zadań.

Tabela nr 39. Osoby niepełnosprawne, które otrzymały wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu w 2014 r.

Rodzaj wsparcia	Osoby niepełnosprawne, które otrzymały wsparcie ze środków PFRON
Finansowanie szkoleń dla osób niepełnosprawnych	0
Udzielanie osobom niepełnosprawnym środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	0
Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej	0
Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	64
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	145
Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	188
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	2
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych	4

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się	0
Dofinansowanie likwidacji barier technicznych	21
Warsztat Terapii Zajęciowej	30 uczestników w WTZ Małkowice, 10 uczestników w WTZ w innych powiatach
Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	0
Dofinansowanie realizacji zadań publicznych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom i organizacjom pozarządowym	500
Dofinansowanie w ramach realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd”	52
Razem	1.016

Dane: Opracowanie własne – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Wrocławskim

Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej

Na terenie Powiatu Wrocławskiego funkcjonuje 9 gminnych ośrodków pomocy społecznej, tj. w: Czernicy, Długolece, Jordanowie Śląskim, Kątach Wrocławskich, Kobierzycach, Mietkowie, Siechnicach, Sobótce i Żórawinie. Stały przepływ informacji pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu a gminnymi ośrodkami pomocy społecznej na temat potrzeb osób niepełnosprawnych oraz funkcjonujących rozwiązań umożliwia zaoferowanie pomocy w szerokim zakresie.

Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Archidiecezji Wrocławskiej w Małkowicach

W oparciu o art. 10 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów

terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 63, poz. 587), 1 grudnia 2004 r. rozpoczął działalność Warsztat Terapii Zajęciowej w Malkowicach. Jest on jedyną tego typu placówką w Powiecie Wrocławskim, działającą na zasadach określonych w umowie zawartej dnia 28 września 2004 r. pomiędzy Powiatem Wrocławskim a Caritas Archidiecezji Wrocławskiej.

Warsztat Terapii Zajęciowej jest jedną z form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu

W oparciu o porozumienie z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie powierzenia Miastu Wrocław niektórych zadań publicznych należących do Powiatu Wrocławskiego, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych tj.: organizowanie pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego oraz szkoleń dla osób niepełnosprawnych, realizuje Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu. Osoby zarejestrowane mogą skorzystać z pośrednictwa pracy, zaś w razie braku możliwości zapewnienia odpowiedniego zatrudnienia osobie udziela się poradnictwa. Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu również organizuje i finansuje szkolenia, staże i przygotowanie zawodowe dostosowując ich rodzaj do indywidualnych potrzeb beneficjentów oraz oczekiwań pracodawców.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu

W dniu 28 czerwca 2002 r. pomiędzy Miastem Wrocław a Powiatem Wrocławskim zostało zawarte porozumienie w sprawie powołania i określenia zasad funkcjonowania Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu obejmującego zasięgiem swego działania miasto Wrocław na prawach powiatu i Powiat Wrocławski.

Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydaje:

- orzeczenia o niepełnosprawności dla osób, które nie ukończyły 16. roku życia,
- orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób, które ukończyły 16. rok życia,
- orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy,
- karty parkingowe,
- legitymacje osób niepełnosprawnych.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich

W Ośrodku uczą się dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim wraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz uczniowie niepełnosprawni ruchowo. W okresie nauki szkolnej Ośrodek zapewnia wychowankom, którzy z powodu niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do szkoły w miejscu zamieszkania całodobową opiekę, mieszkanie i wyżywienie. Budynek SOSW jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.

Zespół Szkół Specjalnych im. Św. Ks. Zygmunta Gorazdowskiego w Wierzbicach:

Szkoła podstawowa specjalna i gimnazjum specjalne prowadzą edukację dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami ruchowymi, niepełnosprawnościami sprzężonymi i upośledzeniem umysłowym we wszystkich stopniach. Liceum ogólnokształcące specjalne prowadzi kształcenie uczniów w normie intelektualnej z niepełnosprawnością ruchową oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Większość uczniów szkoły to wychowankowie Specjalnego Ośrodka Wychowawczego prowadzonego przez Siostry ze Zgromadzenia Świętego Józefa. Szkoła jest dostępna również dla dzieci z okolicznych miejscowości. Budynek, gdzie mieści się szkoła jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, posiadających problemy z poruszaniem się.

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych we Wrocławiu

Poradnia jest placówką oświatowo-wychowawczą, która ma na celu wspomaganie rozwoju dziecka i efektywności uczenia się. Zapewnia profesjonalną pomoc psychologa, pedagoga, logopedy i doradcy zawodowego. Korzystanie z pomocy psychologiczno –pedagogiczno – logopedycznej jest bezpłatne, dobrowolne i odbywa się na wniosek rodzica lub prawnego opiekuna.

Poradnia prowadzi swoją działalność w zakresie:

- diagnozy,
- profilaktyki,
- poradnictwa,
- terapii.

Poradnia prowadzi również działania w zakresie mediacji, interwencji w środowisku ucznia, konsultacji i działań informacyjnych.

Swoją pomoc kieruje do:

- dzieci od 0 do 3 roku życia,

- dzieci w wieku przedszkolnym,
- uczniów szkół pozostających w rejonie działania poradni,
- rodziców,
- nauczycieli i pedagogów szkolnych.

Dom Pomocy Społecznej „Dom nad Zalewem” w Borzygniewie

DPS w Borzygniewie jest niepublicznym domem pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku. Zapewnia pensjonariuszom całodobową opiekę oraz zaspakaja niezbędne potrzeby bytowe, społeczne, religijne na poziomie obowiązującego standardu. Świadczy usługi:

- w zakresie potrzeb bytowych, zapewniając miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież, obuwie, utrzymanie czystości;
- opiekuńcze polegające na udzielaniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacji;
- wspomagające, polegające na umożliwieniu udziału w terapii zajęciowej, podnoszeniu sprawności i aktywizowaniu mieszkańców, pomocy w zaspakajaniu potrzeb religijnych i kulturalnych, utrzymywaniu kontaktów z rodziną i środowiskiem, pomocy w załatwianiu spraw osobistych.

Dom Opieki nad Osobami Starszymi i Niepełnosprawnymi „Domek z sercem” w Radwanicach

Dom Opieki nad Osobami Starszymi i Niepełnosprawnymi jest placówką niepubliczną. Mieszkańcom zapewnia całodobową opiekę wykwalifikowanego personelu medycznego oraz zakwaterowanie. Świadczy opiekę dzienną, specjalistyczną rehabilitację, terapię zajęciową, opiekę duszpasterską i wyżywienie.

Zakład Opiekuńczo-Lecznicy dla Dzieci prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa w Wierzbicach

ZOL w Wierzbicach jest niepublicznym zakładem opieki zdrowotnej długoterminowej, posiada kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia. Celem ZOL-u dla Dzieci jest pomoc dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej w odzyskaniu jak największej sprawności oraz niezależności. Jego działalność jest skierowana na udzielanie kompleksowej opieki medycznej dzieciom i młodzieży z dysfunkcją narządu ruchu, gdy nie kwalifikują się do leczenia szpitalnego a wciąż wymagają kompleksowego leczenia, m.in. farmakologicznego, dietetycznego, rehabilitacji oraz stałej opieki pielęgniarstwa. W ZOL-u dla Dzieci przebywają dzieci i młodzież

niepełnosprawna z problemami zdrowotnymi, m.in.: dziecięcym porażeniem mózgowym, postępującą dystrofią mięśniową, w stanach po operacji przepukliny oponowo - rdzeniowej, niedowładu kończyn, wrodzonych i nabytych wad rozwojowych OUN, w stanach powypadkowych.

Zakład Opiekuńczo-Leczniczy dla Dzieci im. Jana Pawła II prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej w Jaszkołtu

Statutowym celem ZOL-u w Jaszkołtu jest całodobowa opieka nad dziećmi niewymagającymi hospitalizacji, które ze względu na zły stan zdrowia i trudną sytuację rodzinną nie mogą przebywać w środowisku domowym. Zakład przyjmuje dzieci w okresie od urodzenia do ukończenia gimnazjum, cierpiące na schorzenia: dziecięcego porażenia mózgowego, postępującego zaniku mięśni, stanów po operacji przepuklin oponowo - rdzeniowych, niedowładu kończyn dolnych, wrodzonych i nabytych wad postawy. Poziom świadczeń i zakres pomocy jest dostosowany do potrzeb podopiecznych. Przebywające w Zakładzie dzieci mają zapewnioną naukę szkolną na miejscu w szkole podstawowej i gimnazjum.

Zakład Opiekuńczo-Leczniczy dla Kobiet Sióstr Zgromadzenia Chrystusa Dobrego Pasterza w Świętej Katarzynie

Zakład w Świętej Katarzynie jest zakładem otwartym, przeznaczonym dla kobiet somatyczni i przewlekle chorych. Zakład przyjmuje kobiety od 18. roku życia. Statutowym celem zakładu jest objęcie całodobową opieką kobiet, niewymagających hospitalizacji, które ze względu na zły stan zdrowia i trudną sytuację rodzinną nie mogą przebywać w środowisku rodzinnym. Zakład udziela osobom przebywającym w placówce całodobowych świadczeń zdrowotnych, które służą przywróceniu i poprawie zdrowia oraz zapobieganiu powstawaniu chorób i urazów.

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Małkowicach

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Małkowicach przeznaczony jest dla osób przewlekle chorych, wymagających całodobowej opieki pielęgnarskiej. Zakład udziela świadczeń opieki zdrowotnej poprzez lekarza i pielęgniarkę. Prowadzi rehabilitację ogólną w podstawowym zakresie, terapię zajęciową oraz leczenie farmakologiczne i dietetyczne. Zakład udziela osobom przebywającym w placówce wsparcia psychologicznego i porad z zakresu edukacji zdrowotnej.

Stowarzyszenie Monar, Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Milejowicach

Ośrodek jest placówką koedukacyjną do, do której przyjmowani są pacjenci od 18. roku życia. Przyjmuje również matki uzależnione wraz z dziećmi. Placówka prowadzi:

- leczenie somatyczne i psychiatryczne,
- poradnictwo dla rodzin osób uzależnionych,
- poradnictwo dla osób uzależnionych,
- psychoterapię indywidualną dla rodzin osób uzależnionych,
- psychoterapię indywidualną dla osób uzależnionych,
- psychoterapię grupową dla rodzin osób uzależnionych,
- psychoterapię grupową dla osób uzależnionych,
- kursy zawodowe,
- naukę szkolną na poziomie szkoły: podstawowej, gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej wyższej (poza terenem ośrodka).

Schronisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Szczodrem

Placówka zapewnia schronienie poprzez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego. Zaspakaja potrzeby bytowe poprzez jeden gorący posiłek dziennie, niezbędną odzież odpowiednią do indywidualnych właściwości osoby oraz pory roku. Pracownicy schroniska świadczą pracę socjalną i opiekuńczo-wychowawczą, pomoc w terapii i leczeniu uzależnień oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów natury osobistej, zdrowotnej i zawodowej.

Placówka Opiekuńczo –Wychowawcza typu Specjalistyczno –Terapeutycznego w Kątach Wrocławskich

Placówka przeznaczona jest dla dzieci o indywidualnych potrzebach, w szczególności legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, jak również wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Podstawą umieszczenia jest posiadanie przez dzieci orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, bądź zakwalifikowanie wychowanka przez funkcjonujący w Placówce Zespół do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka do tej formy opieki z powodu potrzeby stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, jak również konieczności wyrównywania opóźnień rozwojowych.

ROZDZIAŁ IV

KIERUNKI ROZWOJU POWIATU WROCŁAWSKIEGO

4.1 Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawowym narzędziem zarządzania strategicznego. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich wyrazów:

- *strenghts* – siły, atuty;
- *weaknesses* – słabości;
- *opportunities* – szanse, okazje;
- *threats* – zagrożenia.

Analiza ta jest oparta na podziale wszystkich czynników wpływających na obecną i przyszłą pozycję oraz czynniki zewnętrzne i wewnętrzne oraz działające negatywnie i pozytywnie. Opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego i winno stanowić punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych. Analizę SWOT odniesiono przede wszystkim do kwestii społecznych.

Mocne strony	Słabe strony
1. Aktywność władz samorządowych Powiatu. 2. Aktywność i kreatywność instytucji pomocowych. 3. Zmiany liczby mieszkańców w Powiecie wykazujące tendencje wzrostowe – migracja mieszkaniowa i zawodowa. 4. Funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo - wychowawczych. 5. Organizowanie imprez o charakterze ponadlokalnych i ponadregionalnych. 6. Skoordynowany system pomocy dziecku i rodzinie w Powiecie: - zespoły interdyscyplinarne w gminach, - funkcjonowanie pogotowia rodzinnego, - funkcjonowanie rodzin zastępczych, - warsztaty terapii zajęciowej,	1. Niedoskonałość przepisów prawnych. 2. Brak jednolitej polityki państwa dotyczącej rozwiązywania problemów społecznych. 3. Brak stabilności finansowej placówek pomocy społecznej. 4. Mała liczba warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych. 5. Brak ośrodka interwencji kryzysowej. 6. Zbyt uboga oferta zajęć dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. 7. Dziedziczenie bierności i bezradności. 8. Ograniczona wysokość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

<p>7. Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu Powiatu.</p> <p>8. Stosowanie nowatorskich rozwiązań i innowacyjność.</p> <p>9. Współpraca Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p> <p>10. Wykształcona i przygotowana kadra.</p> <p>11. Atrakcyjne położenie geograficzne Powiatu.</p> <p>12. Zmniejszające się bezrobocie.</p>	<p>9. Bariery architektoniczne w obiektach użyteczności publicznej.</p> <p>10. Zjawisko bezrobocia i niskie płace.</p> <p>11. Słabe przygotowanie do pracy, braki w wykształceniu.</p> <p>12. Edukacja zawodowa nieodpowiadająca potrzebom rynku pracy.</p> <p>13. Brak mobilności zawodowej.</p> <p>14. Zmniejszający się przyrost naturalny.</p> <p>15. Niedoinwestowanie oświaty, kultury i sportu.</p> <p>16. Ograniczony dostęp do medycznych i rehabilitacyjnych usług specjalistycznych.</p> <p>17. Wykluczenie społeczne.</p> <p>18. Wyuczona bezradność i postawy roszczeniowe.</p> <p>19. Słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna utrudniająca dostęp do instytucji i organizacji działających na polu integracji społecznej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Aktywność władz samorządowych.</p> <p>2. Możliwości korzystania z funduszy Unii Europejskiej.</p> <p>3. Rozwój współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy nakierowanej na aktywizację zawodową mieszkańców Powiatu.</p> <p>4. Rozwój innowacyjnych form, metod i rozwiązań w pomocy społecznej.</p> <p>5. Rozwój współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie Powiatu oraz konsolidacja ich działań na rzecz aktywizacji społecznej mieszkańców.</p> <p>6. Opracowywanie i wdrażanie programów</p>	<p>1. Utrudnienie realizacji zadań wywołane brakiem wystarczających środków.</p> <p>2. Niestabilne uregulowania prawne i finansowe.</p> <p>3. Starzenie się społeczeństwa.</p> <p>4. Migracja zarobkowa wywołana brakiem perspektyw dla młodzieży.</p> <p>5. Osłabienie znaczenia rodziny naturalnej.</p> <p>6. Pauperyzacja społeczeństwa.</p> <p>7. Rozwój zjawiska wykluczenia społecznego.</p> <p>8. Trudności we współpracy z Powiatami ościennymi.</p> <p>9. Potencjalne nasilenie się zjawisk patologicznych - wzrost zagrożenia</p>

<p>profilaktycznych.</p> <p>7. Rozwijanie instytucjonalnych form w zakresie niesienia pomocy środowiskom zagrożonym przemocą.</p> <p>8. Wzrost zainteresowania mieszkańców Powiatu wpływem na decyzje kształtujące warunki życia społeczności lokalnych, rozwój Powiatu i instytucji obywatelskich.</p> <p>9. Dostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy.</p> <p>10. Rozwój kształcenia ustawicznego.</p> <p>11. Aktywizacja mieszkańców i rozwój demokracji lokalnej.</p> <p>12. Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.</p> <p>13. Atrakcyjność turystyczna.</p> <p>14. Bliskość miasta Wrocławia.</p> <p>15. Możliwość współpracy z licznymi specjalistycznymi placówkami znajdującymi się na terenie Wrocławia.</p> <p>16. Pozyskiwanie na cele społeczne funduszy ze źródeł zewnętrznych.</p> <p>17. Aktywna polityka rządu wspierająca wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.</p> <p>18. Wykorzystanie zasobów ludzkich i rozwój pozarolniczych form działalności.</p> <p>19. Przyływ zewnętrznego kapitału.</p>	<p>rozwojem patologii społecznych (demoralizacja, alkoholizm, narkomania, przemoc, rozboje i inne) szczególnie u ludzi młodych.</p> <p>10. Wzrost zachowań biernych i postaw roszczeniowych.</p>
--	--

4.2. Cele strategiczne i obszary interwencji

Misja: Powiat Wrocławski miejscem wyrównywania szans społecznych i tworzenia warunków sprzyjających przeciwdziałania marginalizacji osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych.

Wizja: Poprawa warunków sprzyjających trwałej aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, w latach 2016-2025 poprzez realizację działań w następujących kierunkach:

- aktywizacja, rehabilitacja i wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- aktywizacja i wsparcie osób starszych,
- zapobieganie bezrobociu i łagodzenie jego skutków,
- ograniczenie zjawisk uzależnień i przemocy oraz reedukacja ich skutków,
- doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną,
- przeciwdziałanie marginalizacji mieszkańców Powiatu Wrocławskiego.

Cel główny: Zaspokajanie potrzeb społecznych oraz przeciwdziałanie zagrożeniom w stopniu zapewniającym równowagę społeczną i rozwój Powiatu Wrocławskiego, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

W strategii rozwiązywania problemów społecznych zmierza się nie tylko do łagodzenia skutków trudnej sytuacji bytowej mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, lecz także do usuwania przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej. Zakłada się szersze włączenie instytucji pomocy społecznej w życie i problemy społeczności lokalnych. Realizacja strategii przewiduje współpracę różnych instytucji, organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, pieczy zastępczej, wsparcia osób niepełnosprawnych, a także instytucji działających w zakresie polityki społecznej, takich jak: edukacja, służba zdrowia czy sądownictwo.

1.Cel strategiczny: Wspieranie rodzin i rozwój systemu pieczy zastępczej.

Cele operacyjne:

1. Zapewnienie pieczy zastępczej dzieciom w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców.

1.1 Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej oraz pozyskiwanie, kwalifikowanie i szkolenie kandydatów do tworzenia i realizacji zadań rodzinnej pieczy zastępczej.

1.2 Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności osób zainteresowanych tematyką rodzinnej pieczy zastępczej, w tym kandydatów do pełnienia funkcji rodziców zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka.

1.3 Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

1.4 Zapewnienie dziecku pieczy zastępczej w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Ośrodki Pomocy Społecznej, Sąd, Środowisko lokalne, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

2. Wspieranie rodzin i rozwój różnych form pieczy zastępczej.

2.1 Wspieranie rodzin, w tym rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych.

2.2 Organizowanie szkoleń oraz grup wsparcia dla rodzin zastępczych mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji.

2.3 Objęcie istniejących rodzin zastępczych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

2.4 Prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

2.5 Zwiększenie liczby rodzin zastępczych, w tym rodzin zawodowych.

2.6 Współpraca z instytucjami realizującymi zadania z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną.

2.7 Finansowanie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

2.8 Tworzenie i realizacja programów na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

2.9 Podnoszenie kwalifikacji przez kadre organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

2.10 Promowanie różnych form pieczy zastępczej.

2.11 Pozyskiwanie pomocy wolontariuszy do realizacji zadań z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno –	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne,	2016-2025

we Wrocławiu	Pedagogicznych we Wrocławiu, Sąd, Ośrodek Adopcyjny, Środowisko lokalne, Organizacje pozarządowe	w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	
--------------	---	--	--

3. Objęcie pomocą i wsparciem w procesie usamodzielnienia się wychowanków pieczy zastępczej i innych instytucji.

3.1 Tworzenie i realizacja programów usamodzielnienia.

3.2 Wspieranie usamodzielnianych wychowanków.

3.3 Podnoszenie przez usamodzielnianych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji społecznych.

3.4 Finansowanie pomocy wychowankom w procesie usamodzielnienia.

3.5 Zapewnienie usamodzielnionym wychowankom miejsc w mieszkaniach chronionych.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Powiatowy Urząd Pracy, Środowisko lokalne, Gminy, Ośrodki Pomocy Społecznej, MOW, MOS, Dom Dziecka, Pracodawcy	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

Wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych,
- liczba nowopowstałych rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- liczba osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- liczba przeszkolonych kandydatów,
- liczba przeprowadzonych szkoleń dla rodzin zastępczych,
- liczba osób uczestniczących w grupie wsparcia,
- liczba pozyskanych wolontariuszy,
- liczba osób korzystających ze specjalistycznego poradnictwa,
- liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach,
- liczba osób z zawartymi indywidualnymi programami usamodzielnienia i osób ich realizujących,
- liczba usamodzielnianych wychowanków objętych wsparciem i korzystających z pomocy,
- liczba utworzonych i zrealizowanych programów,
- liczba rodzinnych domów dziecka,

- liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- liczba mieszkań chronionych.

2. Cel strategiczny: Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.

Cele operacyjne:

1.Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.

- 1.1. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej.
- 1.2. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem poprzez uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, imprezach integracyjnych, itp.
- 1.3. Wsparcie osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.
- 1.4. Ułatwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do korzystania z infrastruktury, opieki zdrowotnej i rehabilitacji.
- 1.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.
- 1.6. Tworzenie warunków do pełnego uczestniczenia osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin w życiu społecznym.
- 1.7. Rozwój bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych.
- 1.8. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
- 1.9 Realizacja programów na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, Organizacje pozarządowe, Gminy	Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, Powiatowy Urząd Pracy, PFRON, Gminy, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, PFRON, inne źródła	2016-2025

2. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

- 2.1 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej.
- 2.2 Zwiększenie kwalifikacji zawodowych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez realizację projektów.
- 2.3 Tworzenie warunków ograniczających zjawisko bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.
- 2.4 Zapewnienie udziału osób niepełnosprawnych w programach wspierających ich zatrudnienie.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, WITZ, Gminy, Powiat Wrocławski, PFRON, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, PFRON, inne źródła	2016-2025

3. Ochrona i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.

3.1 Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania problemów osób niepełnosprawnych.

3.2 Rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach dla osób niepełnosprawnych.

3.2 Zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Powiatowy Urząd Pracy, PFRON, Gminy, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, PFRON, inne źródła	2016-2025

Wskaźniki:

- liczba udzielonych dofinansowań,
- liczba osób korzystających ze wsparcia,
- liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono dofinansowania oraz kwoty dofinansowań,
- liczba zrealizowanych projektów aktywizujących osoby niepełnosprawne,
- liczba osób niepełnosprawnych korzystających z doradztwa i poradnictwa,
- liczba ulotek, informatorów, plakatów,
- liczba warsztatów, spotkań, szkoleń,
- liczba wspólnych inicjatyw,
- liczba imprez integracyjnych,
- liczba zakupionego sprzętu rehabilitacyjnego,
- liczba uczestników środowiskowego wsparcia,
- liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- liczba realizowanych programów wspierających osoby niepełnosprawne i ich rodziny,

- liczba udzielonych porad przez doradcę ds. osób niepełnosprawnych.

3. Cel strategiczny: Ograniczanie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy w Powiecie Wrocławskim.

Cele operacyjne:

1. Skuteczna aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych - rozwój mobilności zawodowej i przestrzennej.

1.1 Zminimalizowanie długotrwałego bezrobocia - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem.

1.2 Stwarzanie warunków do zatrudnienia grup szczególnego ryzyka, w tym: osób z wyższym wykształceniem, osób przed 25 i po 50 roku życia.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu	Pracodawcy, Gminy, Powiat Wrocławski, Placówki oświatowe, Środowisko lokalne, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

2. Intensyfikacja działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w Powiecie Wrocławskim.

2.1 Wspieranie samozatrudnienia.

2.2 Wsparcie podmiotów gospodarczych na lokalnym rynku pracy w tworzeniu nowych miejsc pracy.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu	Gminy, Powiat Wrocławski, Pracodawcy, Placówki oświatowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

3. Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich w kierunkach zgodnych z oczekiwaniami rynku pracy.

3.1 Współpraca z pracodawcami oraz jednostkami oświatowymi w zakresie profilowania szkolenia zawodowego młodzieży i osób dorosłych - dostosowanie oferty edukacyjnej w Powiecie do potrzeb lokalnego rynku pracy.

3.2 Stworzenie w Powiecie systemu ułatwiającego kształcenia przez całe życie.

3.3 Wsparcie osób bezrobotnych w działaniach na rzecz zdobycia lub poszerzenia kwalifikacji zawodowych przydatnych na rynku pracy.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu	Pracodawcy, Placówki oświatowe, Powiat Wrocławski, Instytucje szkoleniowe, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

4. Integracja społeczna i adaptacja zawodowa osób w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.

4.1 Stworzenie systemu wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

4.2 Stworzenie efektywnego systemu współpracy podmiotów samorządowych i jednostek pozarządowych na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu	Gminy, Ośrodki pomocy Społecznej, Powiat Wrocławski, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, PFRON, Spółdzielnie socjalne, WTZ, Organizacje pozarządowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, PFRON, inne źródła	2016-2025

Wskaźniki:

- liczba osób bezrobotnych,
- liczba programów skierowanych dla osób bezrobotnych upowszechniających wiedzę o poruszaniu się na rynku pracy,
- liczba inicjatyw w zakresie samozatrudnienia i zatrudnienia w formach niestandardowych,
- liczba nowych podmiotów gospodarczych,
- liczba kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy,
- liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie,

- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba zrealizowanych projektów, programów skierowanych dla osób bezrobotnych, w tym także osób niepełnosprawnych.

4. Cel strategiczny: Wspieranie i rozwijanie działań na rzecz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych różnymi uzależnieniami.

Cele operacyjne:

1. Stworzenie sprawnego systemu pomocy pomagającego osobom i rodzinom przezwyciężyć trudności życiowe, których nie są w stanie pokonać samodzielnie.

1.1 Podejmowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych sprzyjających wzmocnieniu więzi rodzinnych oraz nauce radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.

1.2 Dostosowanie i rozwijanie infrastruktury pomocy społecznej umożliwiającej dobry dostęp do świadczeń w zakresie interwencji kryzysowej i uzyskania efektywnego wsparcia.

1.3 Podnoszenie kompetencji osób pracujących w obszarze interwencji kryzysowej.

1.4 Realizacja projektów z zakresu pomagania osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Ośrodki Pomocy Społecznej, Sądy, Policja, ZOZ, Organizacje pozarządowe, Gminy, Placówki oświatowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

2. Podejmowanie działań mających na celu zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar przemocy.

2.1 Rozwijanie społecznej świadomości i wrażliwości na zjawisko przemocy w rodzinie.

2.2 Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy dla osób i rodzin, w których występuje problem przemocy.

2.3 Ochrona ofiar przemocy w rodzinie – prowadzenie przyjaznego pokoju przesłuchań oraz podejmowanie innych działań.

2.4 Praca ze sprawcami przemocy w rodzinie poprzez oddziaływania korekcyjno – edukacyjne, oddziaływania terapeutyczne oraz inne.

2.5 Podnoszenie kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy.

2.6 Rozwijanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.7 Realizacja projektów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Ośrodki Pomocy Społecznej, Sądy, Policja, ZOZ, Zespoły Interdyscyplinarne, Organizacje pozarządowe, Gminy, Placówki oświatowe	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

3. Zapobieganie powstawaniu problemów związanych z uzależnieniem.

3.1 Działalność profilaktyczna.

3.2 Realizacja programów z zakresu zapobiegania zjawiska różnego rodzaju uzależnień.

3.3 Tworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

3.4 Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Wrocławskiego	Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Sądy, Policja, ZOZ, Zespoły Interdyscyplinarne, Organizacje pozarządowe, Gminy, Placówki oświatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

Wskaźniki:

- liczba osób korzystających ze wsparcia,
- liczba osób korzystających z interwencji kryzysowej,
- liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego,
- liczba osób korzystających z tymczasowego schronienia,
- liczba osób objętych wsparciem ze względu na przemoc,

- liczba sprawców przemocy uczestniczących w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- liczba zrealizowanych programów i projektów oraz liczba beneficjentów,
- liczba zrealizowanych szkoleń w zakresie interwencji kryzysowej oraz liczba uczestników,
- liczba zrealizowanych programów i projektów oraz liczba beneficjentów,
- liczba zrealizowanych szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz liczba uczestników,
- liczba wygłoszonych pogadanek, prelekcji,
- liczba wydanych broszurek, ulotek, artykułów w prasie, itp.

5 Cel strategiczny: Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych.

Cel operacyjny:

1. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób starszych.
  - 1.1. Stworzenie systemu pomocy rodzinom w opiece nad osobami starszymi.
  - 1.2. Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych w społeczeństwie.
  - 1.3. Udzielanie informacji seniorom o ich prawach i uprawnieniach.

Realizator	Partnerzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
Ośrodki Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe z terenu Powiatu Wrocławskiego	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, Powiat Wrocławski, Gminy, ZOL, PFRON	Budżet jst, Budżet Państwa, Środki zewnętrzne, w tym z Unii Europejskiej, inne źródła	2016-2025

Wskaźniki:

- liczba osób w wieku senioralnym uczestniczących w zajęciach w ośrodkach wsparcia, w tym klubach seniora, Uniwersytetach Trzeciego Wieku,
- liczba osób korzystających z usług opiekuńczych,
- liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej z powodu wieku,
- liczba miejsc w Zakładach Opiekuńczo - Leczniczych dla osób dorosłych,
- liczba organizacji pozarządowych, w których działają osoby w wieku senioralnym,
- liczba seniorów korzystających ze wsparcia instytucji pomocy społecznej,
- liczba osób w wieku powyżej 65 roku życia korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej.

ROZDZIAŁ V

ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

5.1. Wdrażanie, monitorowanie, ewaluacja strategii

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zgodnie z art. 112 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej jest koordynatorem realizacji strategii. Monitorowanie i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będzie na systematycznej ocenie realizowanych celów. Dla każdego celu strategicznego określono odpowiednie wskaźniki.

W przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też znaczącą zmianę poszczególnych kwestii społecznych, będzie można zweryfikować zapisy strategiczne.

Ocena założeń w strategii będzie prowadzona na podstawie danych statystycznych, informacji własnych, materiałów sprawozdawczych i innych dostępnych źródeł przekazanych do koordynatora strategii od realizatorów merytorycznych poszczególnych celów, instytucji pomocy społecznych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów.

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania realizacji. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby efektywnie kojarzyć je z innymi przedsięwzięciami realizowanymi na obszarze Powiatu.

Ocena realizacji Strategii dokonywana będzie po zakończeniu roku kalendarzowego i przedstawiana przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu Radzie Powiatu Wrocławskiego każdorazowo podczas składania sprawozdania z działalności Centrum roku następnego. Ocena będzie dokonywana na podstawie składanych do końca stycznia każdego roku do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Kart Realizacji Strategii.

5.2. Źródła finansowania

Środki finansowe na działania zaplanowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016 – 2025 będą pochodzić:

- z budżetu Powiatu Wrocławskiego (w tym budżetów jednostek organizacyjnych powiatu),
- z budżetu Państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
- z budżetu Państwa na finansowanie realizacji zadań zleconych,
- z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,

- z funduszy europejskich,
- z innych programów i grantów.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki Powiatu na bieżącą działalność.

Zakłada się, że cele i działania strategii będą wyznaczały kierunki finansowania polityki społecznej Powiatu Wrocławskiego i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu Powiatu w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również kierunkami starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie działalności poszczególnych jednostek. Strategia jest dokumentem nadrzędnym nad tworzonymi programami z zakresu polityki społecznej Powiatu. Jej zapisy winny być również uwzględniane przy tworzeniu kolejnych dokumentów długookresowych.

Źródła finansowania winny być również przedmiotem dogłębnej analizy podczas przygotowywania corocznej oceny stopnia jej realizacji. Pojawienie się nowych źródeł lub brak możliwości finansowania zaplanowanych działań mogą być również przesłankami do rozpoczęcia procesu aktualizacji dokumentu.

**Karta Realizacji Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Powiecie Wrocławskim w latach 2016 – 2025**

Nazwa jednostki sprawozdawczej: .....

Jednostka odpowiedzialna za realizację	
Cel strategiczny	
Cel operacyjny	
Zadanie	
Krótki opis realizacji zadania	
Stan realizacji zadania	
Zadanie zrealizowano (W jaki sposób? Ile osób otrzymało pomoc? Efekty? Odniesienie do wskaźników)	Zadanie niezrealizowano (Przyczyny)
Wydatki przeznaczone na osiągnięcie strategicznego celu wraz ze wskazaniem źródła finansowania.	

.....
Podpis osoby wypełniającej kartę

.....
Podpis osoby reprezentującej jednostkę

Zakończenie

Organizacja systemu pomocy społecznej w Powiecie Wrocławskim jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej.

W myśl ustawy o pomocy społecznej, działania podejmowane przez jednostki pomocy społecznej powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. Zaspokajanie wszystkich potrzeb klientów pomocy społecznej może wprowadzić ich w stan wyuczzonej bezradności i pozbawić motywacji do podejmowania wysiłku związanego z wychodzeniem z bezrobocia, czy uzależnienia. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej i partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób z problemami społecznymi.

Zapisy zawarte w strategii realizowane będą zgodnie z wymienionymi działaniami i w zależności od pozyskanych środków finansowych. Strategia jest dokumentem otwartym. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami Powiatu i wymogami prawa. Zgodnie z celem głównym niniejszej strategii, jej realizacja powinna przyczynić się do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Spis tabel

1. Podział gmin w Powiecie Wrocławskim.
2. Poszczególne gminy Powiatu Wrocławskiego wraz z powierzchnią i liczba ludności.
3. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i produkcyjnym w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.
4. Liczba aptek w Powiecie Wrocławskim z podziałem na gminy.
5. Placówki oświatowe wg typów.
6. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżanowicach.
7. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Powiatowym Zespole Szkół nr 3 w Sobótce.
8. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Kątach Wrocławskich oraz Zespole Szkół Specjalnych przy Zakładzie Opiekuńczo - Leczniczym w Wierzbicach.
9. Wykaz zajęć pozalekcyjnych w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Sobótce.
10. Instytucje kulturalne na terenie Powiatu Wrocławskiego.
11. Atrakcje kulturalne na terenie Powiatu Wrocławskiego.
12. Instytucje sportowe na terenie Powiatu Wrocławskiego.
13. Liczba bezrobotnych ze względu na płeć na terenie poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.
14. Skala problemu ubóstwa w latach 2012 – 2013 w gminach Powiatu Wrocławskiego.
15. Rodziny, które otrzymały wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2010 - 2014 (dane procentowe).
16. Liczba udzielonego wsparcia/pomocy przez GOPS z powodu alkoholizmu w latach 2012 – 2014.
17. Środki finansowe wydatkowane w poszczególnych gminach na przeciwdziałanie alkoholizmowi.
18. Skala zjawiska narkomanii na poziomie gminnym w Powiecie Wrocławskim w latach 2012 - 2014.
19. Ilość dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej (stan na 30.06.2015 r.).
20. Rodzinna piecza zastępcza (stan na 30.06.2015 r.).
21. Instytucjonalna piecza zastępcza (stan na 30.06.2015 r.).
22. Przyczyny umieszczenia w pieczy zastępczej, w odniesieniu do dzieci przebywających w różnych formach rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 r. (stan na 30.06.2015 r.).

23. Zdarzenia losowe w gminach Powiatu Wrocławskiego w latach 2012 - 2015 wraz z prognozą.
24. Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy w latach 2011 - 2014.
25. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” – ogółem w latach 2011 - 2014.
26. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego objętych pomocą, które doświadczyły przemocy w rodzinie w latach 2012 - 2014.
27. Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w latach 2011 - 2014).
28. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (w latach 2011 - 2014).
29. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będących pod wpływem alkoholu (w latach 2011 - 2014).
30. Liczba osób korzystających z Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2013 – 2014.
31. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego, które skorzystały lub zgłaszały potrzebę skorzystania z Ośrodka Interwencji Kryzysowej (OIK) w 2014 r.
32. Liczba spotkań z psychologiem w ramach interwencji kryzysowej w latach 2013 - 2014.
33. Liczba osób korzystających z pomocy w ramach interwencji kryzysowej w latach 2013 - 2014.
34. Liczba osób z poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego objętych interwencją kryzysową latach 2012 - 2014.
35. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Wrocławskiego w 2014 r.
36. Liczba wydanych w 2014 r. orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i płci dla osób powyżej 16 r. życia.
37. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i zatrudnienia dla osób powyżej 16 roku życia w 2014 r.
38. Niepełnosprawni bezrobotni zarejestrowani w PUP w 2014 r. wg gmin.
39. Osoby niepełnosprawne, które otrzymały wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu w 2014 r.

Spis wykresów

1. Liczba ludności wg poziomu wykształcenia w Powiecie Wrocławskim w 2011 r.

2. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Powiecie Wrocławskim w 2014 r.
3. Poziom stopy bezrobocia w Powiecie Wrocławskim i województwie dolnośląskim w 2014 r.
4. Liczba osób bezrobotnych na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2014 r. z podziałem na poziom wykształcenia i płeć.
5. Liczba osób bezrobotnych na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2014 r. z podziałem na kategorie wiekowe i płeć.

Spis rysunków

1. Mapa Powiatu Wrocławskiego.
2. Rozkład osób bezrobotnych w poszczególnych gminach Powiatu Wrocławskiego.